क्षमता विकास योजना

(Capacity Development Plan)

(आ.व. २०७८/७९-२०८०/८१)

गंगाजमुना गाउँपालिका

धादिङ्ग

असार २०७८

गंगाजमुना गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजना प्रदेश सुशासन केन्द्र, बागमती प्रदेशको सहयोगमा तयार गरिएको छ ।

शब्द संक्षेप

आ.व.	आर्थिक वर्ष
कि.मि.	किलोमिटर
गा.पा.	गाउँपालिका
गै.स.स.	गैर सरकारी संस्था
न.पा.	नगरपालिका
मि.	मिटर
वि.सं.	विक्रम सम्वत
रु.	नेपाली रुपैयाँ
CBS	Central Bureau of Statistics
NPSAS	Nepal Public Sector Accounting Standard
SuTRA	Sub-national Treasury Regulatory Application

विषय सूची

कार्यकारी सारांश ६
परिच्छेद- १ ७
परिचय ७
१.१. पृष्ठभूमि ८
१.२. क्षमता विकास योजनाको समिक्षा ९
१.३. क्षमता विकासमा दीर्घकालिन सोचको आवश्यकता ९
१.४. क्षमता विकासको दीर्घकालिन सोच ९
१.५. क्षमता विकासका प्रमुख सम्वाहकहरु १०
१.६. गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय १०
१.७. क्षमता विकास योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य : ११
१.८. क्षमता विकास योजनाको औचित्य १२
१.९. अपेक्षित प्रतिफल १३
१.१०. प्रयुक्त विधि र प्रकृया १३
१.११. अध्ययनका सीमाहरु १५
परिच्छेद २ : क्षमता विकासका चुनौती र अवसरहरु १६
२.१. पृष्ठभूमि १६
२.२. चुनौती र अवसर १६
२.३. प्रमुख परिमाणात्मक लक्ष्यहरु १६
परिच्छेद ३ : क्षमता विकासमा निकायगत भूमिका १८
३.१. पृष्ठभूमि १८
३.२. सार्वजनिक क्षेत्र १८
३.३. निजी क्षेत्र १८
३.४. सहकारी क्षेत्र १८
३.५. गैरसरकारी संस्था / नागरिक समाज १८
परिच्छेद- ४ २०
सन्दर्भ सामग्री पुनरावलोकन २०
४.१. संविधान, ऐन, नीति नियम, कार्यविधि एवं कार्य विस्तृतीकरणको अध्ययन २०
४.२. वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमहरुको अध्ययन २०
परिच्छेद ५ : २१
क्षमता विकासको आवश्यकता पहिचान र विश्लेषण २१
५.१. क्षमता आवश्यकता पहिचान २१
५.२. क्षमता विकास लेखाजोखा २२

५.३. गंगाजमुना गाउँपालिकाको सवल र कमजोर पक्षको आँकलन ५१
पालिकाको क्षमता विकासका रणनीतिहरु ५३
परिच्छेद ६ ५४
क्षमता विकास योजना ५४
परिच्छेद ७ ६०
सारांश, निश्कर्ष एवं सुझावहरु ६०
७.१. सारांश ६०
७.२. निश्कर्ष ६१
७.३. सुझावहरु ६१
७.४. निचोड ६१
७.५. अनुगमन ६१
सन्दर्भ सामग्री ६४

कार्यकारी सारांश

संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले तयार गरेको स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमुल्यांकन कार्यविधि, २०७७ सँग तादात्म्यता रहने गरी प्रदेश सुशासन केन्द्र, बागमती प्रदेशको आर्थिक प्राविधिक सहयोगमा तयार भएको गंगाजमुना गाउँपालिका, धादिङ्गको तीन आर्थिक वर्ष (२०७८/७९-२०८०/८१) को लागि क्षमता विकास योजनामा शासकीय प्रबन्ध, संगठन तथा प्रशासन, वार्षिक बजेट तथा योजना व्यवस्थापन, वित्तीय एवं आर्थिक व्यवस्थापन, सार्वजनिक सेवा प्रवाह, न्यायिक कार्यसम्पादन, भौतिक पुर्वाधार, सामाजिक समावेशीकरण, वातावरण संरक्षण तथा विपद् व्यवस्थापन र सहकार्य र समन्वय जस्ता क्षेत्रहरुलाई आधार लिइएको छ । यो क्षमता विकास योजनामा समय तथा स्रोतबद्ध गरिएको क्रियाकलाप सहितको कार्य तालिका उल्लेख छ । क्रियाकलापहरु तीन वर्ष अवधिमा सम्पन्न भएपछि पालिकाको विद्यमान कार्य क्षमतामा वस्तुगत ढंगले देख्न सकिने गरी अभिवृद्धि हुनेछ । कार्य क्षमताका प्रस्तुत क्रियाकलापहरु कार्यान्वयन गर्न स्रोतको आवश्यकता पर्दछ । त्यसका लागि माग र आपूर्तिमा आधारित अर्थात कुनै क्रियाकलाप पालिका स्वयंको आन्तरिक आय आर्जनबाट वा राजस्व बाँडफाँडबाट व्यहोर्नु पर्ने हुन्छ भने धेरै क्रियाकलापका लागि चाहिने स्रोत आपूर्ति अर्थात प्रदेश सुशासन केन्द्र, नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको आफ्ना बार्षिक कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनको सिलसिलामा प्राप्त हुने गर्दछ । त्यसैले यो क्षमता विकास योजनामा दर्शाइएका क्रियाकलापहरु पालिका मात्रको स्रोतबाट व्यहोर्नु पर्ने देखिदैन ।

क्षमता विकासका विभिन्न क्रियाकलापहरु एक अर्कामा परिपुरक र परिपोषक हुने भएकाले प्रदेश सुशासन केन्द्रले तयार गरेको आफ्नो वार्षिक कार्यक्रमको जानकारी पालिकाले लिई ति क्रियाकलापहरुसँग यो योजनामा लेखिएका क्रियाकलापहरु भिडान गरी सुशासन केन्द्रसँग सहकार्य र समन्वय गरी पालिकाको कार्य क्षमता वृद्धिमा योगदान दिनु पर्नेछ ।

स्रोत र साधन दुर्लभ हुने भएकोले क्षमता विकास क्रियाकलापलाई प्रथम, द्धितिय र तृतिय प्राथमिकतामा वर्गिकरण गरिएको छ । प्रथम प्राथमिकता अन्तर्गत प्रस्ताव गरिएका क्रियाकलापहरु कार्यान्वयन गर्न पालिका आफैले स्रोतको जगेर्ना गर्न प्रत्येक वर्ष बन्ने गरेको वार्षिक योजना तथा कार्यक्रममा ती क्रियाकलापहरु अनिवार्यतः राख्न सुझाव दिइएको छ । त्यसैगरी, दोस्रो र तेस्रो प्राथमिकतामा रहेका क्रियाकलापहरुका लागि विभिन्न साझेदारहरु खोजी गर्न सकिन्छ ।

समग्र क्षमता अन्तराल पत्ता लगाउने सन्दर्भमा अध्ययन, लेखाजोखा गर्दा सार्वजनिक खरिदसँग सम्बन्धित क्षमता पर्याप्त मात्रामा रहेको देखिएन । त्यसैगरी, सार्वजनिक खरिदको क्षेत्रमा नियमहरु चाडोचाडो परिवर्तन भइरहने र प्राविधिक निर्देशिकाहरु सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयले जारी गरिरहने अवस्था हुँदा सो को अद्यावधिक जानकारी विना गरिएको खरिदमा त्रुटीहरु देखिन सक्छन् । तसर्थ, पालिकाको यो क्षमता बढाउन अल्पकालिन एवं दीर्घकालिन प्रशिक्षणको आवश्यकता देखिएको छ ।

परिच्छेद- १
परिचय

क्षमता भनेको कुनै व्यक्ति संस्था, निकाय वा संगठनको कुनै काम गर्न गराउन मानवीय जनशक्तिका लागि आवश्यक पर्ने क्षमता ज्ञान सीप स्वभाव र व्यबहार हो । त्यस्तै भौतिक बस्तु संस्थागत पक्ष र प्रणाली पनि कार्य सम्पादनको लागि आवश्यक पर्ने तत्व हो । विकास भन्नाले कुनै वस्तुको आफ्नो आरम्भिक सामान्य अवस्थाबाट विस्तारै-विस्तारै बढ्दै सुधार हुँदै पुर्ण अवस्थामा पुग्दछ । आर्थिक विकास, सामाजिक विकास, मानव संशाधन, भौतिक पूर्वाधार विकास इत्यादी । त्यसैले क्षमता विकास भन्नाले व्यक्ति वा संस्थामा रहेको कुनै काम गर्न प्रयोग हुने कार्य कौशलता ले परिपुर्ण प्रकृयाको पालनालाई जनाउछ । कुनैपनि प्रणाली, स्थान, व्यक्ति तथा वस्तुको सुधारिएको अवस्था नै विकास हो भने मानवीय आवश्यकता तथा जीवनको गुणस्तर सुधार्न चालिने कदम पनि विकास हो । त्यसैले, विकास गर्न सक्ने क्षमताको अभिवृद्धि गर्नु नै क्षमता विकास हो । क्षमता विकासलाई योजनाबद्ध गर्नु पर्दछ र योजना भन्नाले कुनै कुराको अठोट गरी अनुशासनमा बस्ने प्रकृयालाई जनाउछ । तसर्थ, क्षमता विकास योजना भित्र दुरदृष्टि, ध्येय, लक्ष्य, उद्देश्य एवं कार्यनीति पर्दछन् ।

क्षमता विकासलाई वृहत रुपमा हेर्नु पर्दछ र यसले अवाश्यक सिकाईको प्राप्ती र नयाँ अभिवृद्धि प्रकृयालाई समेट्दछ । संयुक्त विकास कार्यक्रम (UNDP) ले क्षमता विकासका बारेमा यसरी व्याख्या गरेको छ -"The Process through which, individual, organization and societies obtain, strengthen and maintain the capabilities to set and achieve their own development objectives over time"- Capacity Assessment Practice Note, 2008.

उपरोक्त व्याख्यात्मक परिभाषा अध्ययन गर्दा क्षमता विकास एउटा प्रकृया हो । जसबाट व्यक्ति, संगठन र समाजहरुले कार्यसम्पादन क्षमताको प्राप्ति सुदृढी र जगेर्ना गर्दछन् । तथा त्यसको उपयोगबाट समय समयमा तोकिएका विकास उद्देश्यहरु पुरा गर्दछन् ।

प्रस्तुत अध्ययन धादिङ्ग जिल्लाको गंगाजमुना गाउँपालिकाको क्षमता विकाससँग केन्द्रित रही देहायका निर्दिष्ट (Specific) उद्देश्यहरु प्राप्त गर्नका लागि यो क्षमता विकास योजना तर्जुमा गरिएको छ ।

- संविधान र प्रचलित कानुनहरुबाट प्राप्त अधिकार अनुरुप जनउत्तरदायीपूर्ण ढंगबाट कार्य सम्पादन गर्नका लागि गंगाजमुना गाउँपालिकाको सवल र कमजोर पक्षहरुको पहिचान गर्ने ।
- स्थानीय सरकारलाई प्राप्त अधिकार र जिम्मेवारीहरु दक्षताका साथ सम्पादन गर्न जननिर्वाचित पदाधिकारी तथा राष्ट्रसेवक कर्मचारी, उपभोक्ता समिति लगायत स्थानीय विकासका सरोकारवालाहरुको कार्य दक्षता वृद्धि गर्न तथा नतिजामुखी कार्य प्रकृया अवलम्बन गर्न सहयोग पुऱ्याउने ।

- प्रभावकारी सेवा प्रवाहका लागि आवश्यक ज्ञान, सीप र विद्यमान क्षमता बीचको अन्तराल पहिचान गरी आवश्यकतामा आधारित क्षमता विकासका कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
- सेवा प्रवाह तथा विकास व्यवस्थापनमा आधुनिक प्रशासनका नवीनतम आयाम, प्रविधि र प्रणालीको प्रयोग र अनुशरण गर्ने ।
- मानव संशाधन तथा संस्थागत विकासका क्षेत्रमा देखिएका कमजोर क्षेत्रहरु पहिचान गरी क्षमता विकास कार्यक्रमलाई प्रकृयाका रुपमा संचालन, कार्यान्वयन तथा प्रयोग गर्दै जान आवधिक नीतिहरु अनुशरण गर्ने ।
- क्षमता विकास योजनामा मानव संशाधन, संस्थागत विकास र प्रणाली विकासका क्षेत्रहरु अन्तर्गत गरिनु पर्ने न्यूनतम कार्यहरुको प्राथमिकता अनुसार लगानी गर्नु पर्ने ।

१.१. पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान को धारा ५६ (१) ले नेपालको मुल संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको हुने व्यवस्था गरेको छ । जस अनुरुप स्थानीयस्तरदेखि नै जनतालाई सार्वभौमसत्ताको प्रयोग गर्ने अनुकुल वातावरण वनाई मुलुकको शासन व्यवस्थामा जनताको सहभागिता प्रर्वद्धन गर्न र स्थानीयस्तरमा नै सहज रुपमा जनतालाई सेवा उपलव्ध गराई जनताको नजिकको र भरपर्दो संयन्त्र बन्ने अवसर प्रदान गरेको छ । यसबाट लोकतन्त्रको संस्थागत विकास गर्न र अधिकारको निक्षेपणका आधारमा स्थानीय स्वायत्तताको अवधारणालाई मुर्त रुप दिइएको छ ।

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय तहहरुलाई स्थानीय स्वायत्त शासनको मर्म अनुरुप स्थानीय विकास, सेवा प्रवाह र स्थानीय नेतृत्वको लागि अधिकार र जिम्मेवारीको व्यवस्था गरेको छ । उक्त जिम्मेवारीलाई वहन गर्न विकासलाई समावेशी, सहभागितात्मक र समतामूलक बनाउन स्थानीय तहहरुको क्षमतामा विकास हुनु अनिवार्य छ । रुपान्तरणकारी, दक्ष, सबल र सक्षम स्थानीय तहहरु बाट मात्र स्थानीय क्षेत्रको विकास, प्रभावकारी सेवा प्रवाह र स्थानीय सुशासनमा गुणात्मक परिवर्तन ल्याउन सम्भव छ । स्थानीय विकास तथा सेवा प्रवाह सम्बन्धि नयाँ अवधारणा, सोच, अभ्यासहरु तथा स्थानीय तहहरुको अधिकार तथा जिम्मेवारीमा वढोत्तरी र नीति नियममा समेत आएका युगान्तकारी परिवर्तन र समयको मागलाई सम्बोधन गर्न सक्ने स्थानीय तह बनाउनु पनि आजको माग हो ।

विगतमा स्थानीय तहहरुको क्षमता विकासको लागि स्थानीय विकास मन्त्रालय, स्थानीय विकास प्रशिक्षण प्रतिष्ठान तथा अन्तर्गतका निकायहरु, स्थानीय तह संघ/महासंघ, दातृ निकायहरु साथै स्थानीय तहहरुको आफ्नै प्रयासबाट क्षमता विकासका विभिन्न प्रयासहरु हुँदै आएका पनि छन् । तर त्यस्ता प्रयासहरु योजनाबद्ध, व्यवस्थित, गुणात्मक र प्रणालीगत तरिकाले सम्पादन हुन सकिरहेको अवस्था देखिदैन । यस तथ्यलाई मनन् गरी स्थानीय स्तरमा सेवा प्रवाह र स्थानीय विकासमा गुणात्मक सुधार गर्न क्षमता विकास सम्बन्धी कार्यक्रमहरु एकीकृत रुपमा तर्जुमा र संचालन गर्न स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमुल्यांकन कार्यविधि, २०७७ बमोजिम गंगाजमुना गाउँपालिकाको

सेवा प्रवाह तथा स्वशासनमा साझेदारहरुको सहभागिता समेतमा यो क्षमता विकास योजना तयार गरिएको छ । क्षमता विकास योजना तर्जुमाका चरण, विधि तथा प्रक्रियाका साथसाथै प्रस्तावित कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु, लक्ष्यहरु, श्रोत तथा साधन, जिम्मेवारी र समयतालिका क्षमता विकास योजनाको संभावना तथा समस्या तथा चुनौतीलाई समेटेर यो प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

स्थानीय तहहरुको क्षमता विकासका लागि आपूर्ति (Supply) तथा मागमा (Demand) आधारित क्षमता विकासको अवधारणा अबलम्बन गरिएको छ । यसो गर्नुको पछाडि यो पालिकाले भविष्यमा सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरुलाई समेत आँकलन गर्ने प्रयासलाई समेत दर्शाइएको छ । स्थानीय तहहरूले जनतालाई प्रदान गर्ने सार्वजनिक सेवा तथा सुविधाहरू बढी प्रभावकारी बनाउन पालिकाको क्षमतामा अभिवृद्धि गर्ने कार्यमा आपूर्तिमा आधारित क्षमता विकास कार्यक्रमहरु केन्द्रित रहेका छन् भने मागमा आधारित क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू पालिका र सरोकारवालाहरुको आफ्नै विशेषताको आधारमा देखिएका क्षमताको आवश्यकतालाई सम्बोधन गरिएको छ । आपूर्तिमा आधारित क्षमता विकास कार्यक्रमहरु लागु गर्न पालिकाले बढी अनुदान प्राप्त गर्ने कुराहरुमा केन्द्रित गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

१.२. क्षमता विकास योजनाको समिक्षा

यो पालिकाको विगतमा क्षमता विकास योजना तयार नभएकोले सो को समिक्षा गर्न पाइएन । यद्यपी प्रत्येक वर्ष क्षमता विकासमा पालिकाले ससाना कार्यक्रम तयार गरी खर्च गर्ने गरेको देखिन्छ । यसबाट योजनाबद्ध क्षमता विकासमा खासै टेवा पुगेको देखिदैन । क्षमता विकास स्वमुल्याकन निर्देशिका हालसालै तयार भई कार्यान्वयनमा आएको र यसको कार्यान्वयन प्रगति मापन गर्ने प्रणाली एक वर्ष मात्र भएको तथा यस पालिकाले स्वमुल्यांनमा १०० मा ५८.७५ पाएको देखिन्छ ।

१.३. क्षमता विकासमा दीर्घकालिन सोचको आवश्यकता

संविधान, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४, अन्तर सरकारी वित्त हस्तान्तरण ऐन लगायत थुप्रै कानुनी संरचना एवं संस्थाहरुबाट यो पालिका चलायमान भएको र विगत ४ वर्षदेखि स्थानीय ऐन, नियमावली, कार्यविधि तयार गरी लागु गर्ने गरेको देखिन्छ । यसै परिप्रेक्ष्यमा विभिन्न ऐन, नियमद्धारा पालिकाले सम्पादन गर्नुपर्ने काम र सेवा प्रवाहमा नवीनता ल्याउन निर्वाचित पदाधिकारी, पालिकाका कर्मचारी, सरोकारवाला, उपभोक्ता समिति, गैरसरकारी संस्था सबैको क्षमता विकास हुनु पर्ने देखिन्छ । तसर्थ, पालिकाले सम्पादन गर्नुपर्ने सबै काम गर्न सन् २०३० सम्ममा पालिकाको क्षमता विकास हुनु अनिवार्य छ ।

१.४. क्षमता विकासको दीर्घकालिन सोच

सन् २०३० भित्र “सुरक्षित , सुन्दर, समृद्ध गंगाजमुना : कृषि, पर्यटन, पूर्वाधार विकास हाम्रो चाहना“ भन्ने लक्ष्य पुरा गर्ने ।

१.५. क्षमता विकासका प्रमुख सम्वाहकहरु

"सुरक्षित , सुन्दर, समृद्ध गंगाजमुना : कृषि, पर्यटन, पूर्वाधार विकास हाम्रो चाहना" भन्ने लक्ष्य पुरा गर्न पालिकाको स्वआर्जन, नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकार, सरोकारवाला तथा गैरसरकारी क्षेत्र आदीबाट आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग प्राप्त गरी आ.व. ०७८।७९ देखि ०८०।८१ सम्मको अवधिलाई ध्यानमा राखी क्षमता विकास योजना तयार गर्न सहयोग र समन्वय स्वीकार गर्ने ।

१.६. गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय

बागमती प्रदेश, धादिङ जिल्लाको उत्तर पश्चिममा महत्वपूर्ण धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल गंगाजमुना झरनाको नामबाट यस गाउँपालिकाको नामाकरण भएको हो । यो गाउँपालिका जिल्लाको सदरमुकामदेखि ५४ कि.मि.को दुरीमा छ । साविक रि, गुम्दी, फूलखर्क, बसेरी र बुढाथुम गरी ५ वटा गाउँ विकास समिति समायोजन भएर २०७३ सालमा यो गाँउपालिका स्थापना भएको हो । यस गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल १४४.०९ वर्ग कि.मी. रहेको छ ।

१.६.१. राजनीतिक एवं प्रशासनिक विभाजन

कुल ७ वटा वडा रहेको यो गाउँपालिका प्रतिनिधि सभा निर्वाचन क्षेत्र नं. २ र प्रदेश सभा निर्वाचन प्रयोजनका लागि तय गरिएको प्रदेश "ख" मा पर्दछ । पूर्वमा खनियाबास गाउँपालिका, पश्चिममा गोरखा जिल्लाको आरुघाट गाउँपालिका, उत्तरमा रुविभ्याली गाउँपालिका एवं गोरखा जिल्ला र दक्षिणमा नेत्रावती तथा त्रिपुरासुन्दरी गाउँपालिका पर्दछ । भौगोलिक रुपमा मध्यपहाडी क्षेत्र देखि हिमाली क्षेत्रसम्म फैलिएको यो गाउँपालिका जैविक विविधता, प्राकृतिक स्रोत एवं पर्यटकीय दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण रहेको छ ।

१.६.२ जनसांख्यिक विवरण

गाउँपालिकाको कुल जनसंख्या २५,८७२ रहेको छ (पारिवारिक सर्भेक्षण २०७६) । वडा अनुसार सबैभन्दा उच्च जनसंख्या वडा नं. ७ मा ५२८४ जना रहेको छ भने सबैभन्दा न्यून वडा नं. १ मा २४२५ रहेको छ । हालको औसत घरपरिवारको आकार ४.५ र लैंगिक अनुपात १०५.४८ रहेको छ । गाउँपालिकाको पारिवारिक सर्वेक्षण २०७६ को जनसंख्याको अवस्थालाई वडागत रुपमा देहाय बमोजिम उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका : गाउँपालिकाको जनसंख्या विवरण

वडा नं.	पुरुष	महिला	अन्य	जम्मा
१	१२८८	११३७	०	२४२५
२	१४६७	१३९२	०	२८५९
३	१४३०	१३४७	०	२७७७
४	१६२९	१५३२	१	३१६२

५	२२३८	२१८४	१	४४२३
६	२५७६	२३६६	०	४९४२
७	२६५२	२६३२	०	५२८४
जम्मा	**१३२८०**	**१२५९०**	**२**	**२५८७२**

स्रोत : गाउँपालिकाको पारिवारिक सर्वेक्षण २०७६, गंगाजमुना गाउँपालिका, धादिङ्ग

१.७. क्षमता विकास योजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्य :

क्षमता विकासको लक्ष्य

स्थानीय सरकारले मानव संशाधन, संस्थागत क्षमता र पूर्वाधार बिकासका पक्षमा क्षमता बढाई पालिकाबाट प्रवाह गरिने सेवालाई गुणस्तरीय, पारदर्शी, जबाफदेही र प्रभावकारी बनाउनु रहेको छ ।

क्षमता विकासको उद्देश्य

गाउँपालिकाद्वारा गरिने सेवा प्रवाह र विकास निर्माणका कामहरु उपयोगी, प्रभावकारी एवं दक्षतासाथ सम्पन्न गर्न आवश्यक पर्ने सीप, क्षमता र कार्यशैलीमा सुधार ल्याउने ।

उद्देश्यको सूचकः

- क्षमता विकास योजना अवधिको अन्त्यमा स्थानीय विकास प्रक्रिया, सेवा तथा सुविधाको पहुँच कम भएका समुदाय एवं विपन्न वर्ग लगायत स्थानिय उपभोक्ताको सहभागितामा वृद्धि भएको हुनेछ ।

यस योजनाको सहायक उद्देश्यहरु देहायबमोजिम छन् :

- योजना तर्जुमा (आवद्यिक, मध्यमकालिन, वार्षिक एवं नीति तथा कार्यक्रम) कार्यान्वयन र अनुगमन मूल्याङ्कन तथा सिकाइ उपलब्धीलाई दिगो एवं प्रभावकारी बनाउने ।
- वित्तीय व्यवस्थापनमा पारदर्शिता र जवाफदेहीता वहन गर्ने क्षमतामा सुधार ल्याउने ।
- गाउँपालिकाको कार्य सम्पादन प्रक्रियालाई प्रणालीबद्ध बनाउने ।
- आयका अन्य स्रोतहरु पहिचान गरी गाउँपालिकाको आन्तरिक आयमा वृद्धि गर्ने ।
- कार्य सम्पादनमा सुधार ल्याउन भौतिक सुविधा, कार्यालय सुरक्षा, सरसफाइ तथा सूचना प्रविधि जस्ता विषयहरु सुदृढ बनाउदै लैजाने ।
- पदाधिकारी तथा कर्मचारीको कार्यशैली, कार्यव्यवहार तथा अन्तरसम्वन्धलाई सुदृढ बनाउन नयाँ सार्वजनिक व्यवस्थापनका आयामहरु अपनाउने ।
- समावेशी तथा सहभागितात्मक अवधारणाको अभ्यास गर्न गाउँपालिकाले आफ्ना साझेदारहरुसँग संयुक्त प्रयास गर्ने ।

- पालिका भित्रका चल, अचल लगायत प्राकृतिक सम्पत्तिको अभिलेख, संरक्षण, सम्भार र परिचालन गर्ने ।
- संघीय सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय सरकार बीच समन्वय र अन्तर-सम्बन्ध बलियो बनाउने ।

सहायक उद्देश्यका सूचकहरु :

- क्षमता विकास योजनाको अन्त्य (आ.व. ०८०/८१) सम्ममा स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमुल्यांकन कार्यविधि, २०७७ बमोजिम स्वमापनमा यो गाउँपालिकाले उच्चतम अंक प्राप्त गरेको हुनेछ ।
- आन्तरिक राजस्वको परिचालनमा आधार वर्ष (आ.व. ०७८/७९) को तुलनामा अत्यधिक रुपमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
- गाउँपालिकाद्वारा संचालित योजना/कार्यक्रमहरु मध्ये अधिकांश (कम्तीमा तीन चौथाई) योजना कार्यक्रमहरु लक्षित लागत एवं समयमा सम्पन्न भएका हुनेछन् ।
- क्षमता विकास योजनाको अन्त्यमा सेवा तथा सुविधामा पहुँच कम रहेका समुदाय एवं विपन्न वर्गको सहभागितामा आधार वर्षको न्यूनतम एक चौथाईले वृद्धि भएको हुनेछ ।
- योजनाको अन्त्यमा स्थानीय सेवा प्रवाह सम्वन्धि गुनासो गुणात्मक एवं परिमाणात्मक रुपमा कमी आएको हुनेछ ।

१.८. क्षमता विकास योजनाको औचित्य

गरिबी न्यूनिकरणमा योगदान पुऱ्याउन समावेशी, जवाफदेही र उत्तरदायी शासनको प्रवर्धन गर्नु पर्दछ । यसबाट पालिकाबासीलाई सेवा र सुविधा उपरको पहुँच पनि सुनिश्चित हुन्छ । यसका लागि स्थानीय तहमा सेवा तथा सुविधा प्रवाह तथा विकास कार्यमा प्रत्यक्ष रुपमा संलग्न स्थानीय तहहरुको क्षमता विकासमा जोड दिन आवश्यक छ । यसर्थ हाल कार्यान्वयनमा आइरहेका क्षमता विकास सम्बन्धी रणनीति र कार्यक्रमहरुको समिक्षा गरी परिष्कृत एवं परिमार्जित रणनीति, कार्यक्रम तथा प्रक्रिया र योजनाको तर्जुमा गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु नै यो क्षमता विकास योजनाको आवश्यकता रहेको छ ।

विगतमा क्षमता विकासका प्रयासहरु भएपनि त्यसको कार्यान्वयनको लागि ठोस रणनीति भएको पाइदैन । सशक्त, स्पष्ट र कार्यमुखी क्षमता विकासको रणनीतिको अभावमा क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु विगतमा केन्द्रबाट संचालित भएको हुँदा स्थानीय स्तरमा त्यसप्रति अपनत्व (Ownership) को अभाव देखियो । त्यसैगरी, स्थानीय तहहरुको संस्थागत क्षमता बढ्न गएको अवस्थामा स्वमुल्यांकन कार्यविधि, २०७७ ले कल्पना गरेको पुर्ण क्षमतालाई अग्रगामी र प्रभावकारी बनाउन सकिन्छ ।

१.९. अपेक्षित प्रतिफल

क्षमता विकास योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन भएपछि यस पालिकाबाट संचालन हुने सेवा प्रवाह तथा विकास व्यवस्थापनमा आधुनिक प्रशासनका नवीनतम आयाम, प्रविधि एवं प्रणालीको प्रयोग एवं अनुशरण भई नतिजामुखी प्रशासन संचालन भएको हुनेछ । यस क्षमता विकास योजनाबाट निम्न प्रतिफलको अपेक्षा गरिएको छ :

- संगठनात्मक संरचनामा देखिएको क्षमता अन्तराल पत्ता लगाई पालिकाले मानवीय संसाधन विकासको अवसर प्राप्त गर्नेछ ।
- कर्मचारीको रुची, चाहना तथा कार्यसम्पादनको स्तर एवं क्षेत्रलाई सम्वोधन गर्ने गरी क्षमता विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनको आधार तयार हुनेछ ।
- मानव संसाधन विकासको प्राथमिकता निर्धारण गरी सो क्षेत्रमा उपलव्ध श्रोत विनियोजन गर्नका लागि ३ वर्षे क्षमता विकास कार्ययोजना प्रमुख आधार हुनेछ ।
- माग, आवश्यकता र आपूर्तिको आधारमा क्षमता विकास कार्ययोजनालाई वर्गिकरण गरी श्रोत साधन जुटाउन उपयुक्त अवसर प्राप्त हुनेछ ।
- मुलुकमा संघीयता कार्यान्वयनका लागि स्थानीय स्तरबाट हुने योगदान गर्न पालिका सक्षम हुनेछ ।
- गाउँपालिकाको क्षमता विकासको साथै समुदाय र सरोकारवालहरुलाई उनीहरुको कार्य सम्पादन स्तरमा समेत वृद्धि हुने अवसर प्राप्त हुनेछ ।
- गाउँपालिकाबाट तयार हुने आर्थिक तथा वित्तिय एवं भौतिक प्रतिवेदनहरु समयबद्ध रुपमा तयार एवं सार्वजनीकिकरण हुनेछन् ।

१.१०. प्रयुक्त विधि र प्रकृया

गंगाजमुना गाउँपालिका तथा सरोकारवालाहरुको सक्रिय सहभागितामा क्षमता विकास योजना तर्जुमा गरिएको छ । यो योजना तर्जुमा गर्दा स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमुल्यांकन कार्यविधि, २०७७ आधार दस्ताबेज मानिएको छ । किनभने स्थानीय तहको क्षमता स्वमुल्यांकन गर्न कार्यविधि नै तय भएको र यसले भविष्यमा नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट जाने चारै प्रकारका अनुदान प्राप्तीमा सकारात्मक भूमिका खेल्नेछ र पालिकाको आन्तरिक आय वृद्धिमा यसले कोशेढुंगाको काम गर्नेछ । प्रस्तावित यस क्षमता विकास योजना तर्जुमाको सिलसिलामा चेकलिस्ट तथा प्रश्नावली प्रयोग गरि गाउँपालिकाका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुसँग स्थलगत भ्रमणमा प्रत्यक्ष भेटघाट, टेलिफोन, इमेल, लगायतका माध्यमबाट छलफल, परामर्श, अन्तर्क्रिया एवं अवलोकन जस्ता सहकार्यात्मक विधिहरु अपनाइएको थियो । यी विधिहरुबाट गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विश्लेषण गरी पालिकाले सम्पादन गर्ने देहायका १० कार्य क्षेत्रहरुको विद्यमान क्षमता र अवस्थाको अध्ययन गरिएको थियो । यी क्षेत्रहरुमा पालिकाको क्षमता अन्तराल मिहिन ढंगबाट अध्ययन गरिएको थियो । क्षमता अन्तराल पहिल्याइएपछि क्षमता विकासका आवश्यकताहरु पहिचान गरियो । यसरी पहिचान गरिएका ती क्षमता विकासका आवश्यकतालाई समय तथा स्रोतबद्ध गरी

कार्यान्वयन योग्य कार्यतालिका तयार गरी प्रतिवेदनमा पेश गरिएको छ । यसैको आधारमा क्षमता विकासको तीन वर्षे कार्ययोजना तयार गरिएको छ ।

गाउँपालिकाले सम्पादन गर्ने १० कार्य क्षेत्रहरु यसप्रकार छन् : (१) शासकीय प्रबन्ध, (२) सगठन तथा प्रशासन, (३) वार्षिक बजेट तथा योजना व्यवस्थापन, (४) वित्तिय एवं आर्थिक व्यवस्थापन, (५) सार्वजनिक सेवा प्रवाह, (६) न्यायिक कार्य सम्पादन, (७) भौतिक पूर्वाधार, (८) सामाजिक समावेशीकरण, (९) वातावरण संरक्षण तथा विपद् व्यवस्थापन, (१०) सहकार्य र समन्वय ।

उपरोक्त दश कार्यक्षेत्रहरुलाई व्यवस्थापकीय दृष्टिले देहायका चौविस उपक्षेत्रहरुमा वर्गिकरण गरी यिनीहरुको विषद रुपमा व्यापक विश्लेषण गरी प्रत्येक क्षमताको लेखाजोखा गरिएको छ र यसैको आधारमा क्षमता विकास योजना तर्जुमा गरिएको छ ।

उपरोक्त २४ उपक्षेत्रहरु यसप्रकार छन् : (१) योजना व्यवस्थापन, (२) सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन, (३) स्थानीय उद्यमशिलताको विकास, (४) जनशक्ति अवस्था, (५) शिक्षा व्यवस्थापन, (६) न्यायिक कार्यसम्पादन, (७) सामुदायिक परिचालन, (८) सामाजिक सुरक्षा, (९) फोहरमैला व्यवस्थापन, (१०) भवन निर्माण मापदण्ड, (११) पूर्वाधार निर्माण तथा व्यवस्थापन, (१२) उपभोक्ता समिति, (१३) बस्ती विकास, (१४) नागरिक बडापत्र तथा कार्यसंस्कृति, (१५) अधिकार प्रत्यायोजन, (१६) वातावरण व्यवस्थापन, (१७) जनस्वास्थ्य तथा अस्पताल व्यवस्थापन, (१८) सूचना प्रविधिको प्रयोग, (१९) सुशासन तथा सेवा प्रवाह, (२०) आन्तरिक आय व्यवस्थापन, (२१) शहरी विकास, (२२) बेरोजगारको व्यवस्थापन, (२३) विपद् व्यवस्थापन र (२४) विविध ।

गंगाजमुना गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजनाको तर्जुमा देहायका प्रकृयाहरु पुरा गरिएको थियो ।

अ. क्षमता विकासको रणनीति तथा योजना तर्जुमा प्रक्रिया बारे छलफल :

गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजना तर्जुमाका सन्दर्भमा प्रत्यक्ष भेटघाट, टेलिफोन, इमेल, वेवसाइट, पत्राचार आदि तथ्यांक एवं सूचना संकलन गरिएको थियो । त्यसैगरी, थप सुचना तथा तथ्यांक संकलन गरी नतिजामा पुग्न स्थलगत भ्रमण समेत सम्पन्न गरिएको थियो ।

आ. गाउँपालिकाको विद्यमान क्षमताको विश्लेषण :

क्षमता विकास योजना तर्जुमा गर्ने सन्दर्भमा संविधान, ऐन, कानुन, नीति, नियम, दिग्दर्शन, परिपत्र, निर्देशिका, मापदण्ड लगायतका द्वितिय स्रोतबाट प्राप्त सामग्री अध्ययन गरियो ।

१.११. अध्ययनका सीमाहरु

- आर्थिक वर्षको अन्तिम महिना, कोभिडको माहामारी, अवरुद्ध यातायात सेवा लगायतका विषयहरु यो अध्ययनका सीमा हुन् ।
- गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, प्रमख प्रशासकीय अधिकृत, विषयगत शाखा, विभिन्न समितिहरु, पुर्वाधार विकास आदिका काम कर्तव्य अधिकार र जिम्मेवारीलाई आधार मानी क्षमता विकासको विश्लेषण भएको छ ।
- कार्यशर्त अनुसार अन्तिम प्रतिवेदन पेश गर्ने अवधि तीन महिनाको रहेपनि आर्थिक वर्षको अन्त्यले गर्दा समयावधि घट्न गएको छ ।
- धादिङ्ग जिल्लाको अन्य पालिकासहित उक्त पालिकाको पनि स्थलगत भ्रमणको लागि यस कम्पनीबाट बिज्ञसहितको टोली उक्त गाउँपालिकामा पुगेर प्रत्यक्ष रुपमा पदाधिकारी कर्मचारीहरुसंग भेटघाट तथा छलफल कार्य सम्पन्न भयो । उक्त पालिका सदरमुकामबाट टाढा रहेको र बर्षादको बाबजुद पनि स्थलगत भ्रमण गरी प्रश्नावली, विज्ञको अनुभव, अन्य पालिकाहरुको जस्तै साझा आवश्यकता, माग , आपुर्ति र समस्या हुन सक्ने आधारमा यो क्षमता विकास योजना तयार पारिएको छ ।
- यस योजना तयार भई कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने वित्तिय स्रोत साधनहरुको उपलब्धता बारे उच्च जोखिम रहेको छ ।
- यस क्षमता विकास योजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने स्रोत साधन बहुपक्षीयको योगदान तथा सहयोगबाट प्राप्त हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

परिच्छेद २ : क्षमता विकासका चुनौती र अवसरहरु

२.१. पृष्ठभूमि

गंगाजमुना गाउँपालिका भौगोलिक दृष्टिकोणले विकट भएको र जिल्ला सदरमुकाममा संचालित क्षमता विकास सम्बन्धी कुनै पनि कार्यक्रममा सहभागिता जनाउन कठिन हुने र पालिका कार्यालयमा क्षमता विकास सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गर्न विषय विज्ञहरुको सर्वथा अभाव हुने देखिएकोले प्रदेश सुशासन केन्द्र, बागमती प्रदेशले संचालन गर्ने क्षमता विकास सम्बन्धी कार्यशाला, तालिम, संगोष्ठी आदीमा सहभागिता जनाउन सकिनेछ ।

२.२. चुनौती र अवसर

निर्वाचित पदाधिकारीहरुको पदावधिको अन्तिम वर्ष भएकोले क्षमता विकास योजनामा अपनत्व कम हुने चुनौती एकातिर छ भने आगामी निर्वाचित पदाधिकारीहरु (वर्तमानकै दोहोरिने सम्भावना भए) का लागि यो क्षमता विकास योजना अवसरको रुपमा परिणत हुनेछ । अन्यथा वर्तमान पदाधिकारीहरुले झेलेको झण्झट दोहोरिने र गर्दै-सिक्दै जाने प्रणाली अपनाउनुको अर्को विकल्प हुने छैन । तसर्थ, वर्तमान पदाधिकारीहरुको अन्तिम वर्ष तथा आगामी पदाधिकारीहरुको २ वर्षे कार्यकालको लागि कोशेढुंगा बनाउन यो क्षमता विकास योजनाले अवसरको काम दिनेछ ।

२.३. प्रमुख परिमाणात्मक लक्ष्यहरु

क्षमता विकास योजनाका देहायमोजिम परिमाणात्मक लक्ष्यहरु राखिएका छन् :

विषय	संस्थागत	मानव संशाधन	प्रणालीगत
१. पदाधिकारीहरुको क्षमता विकास सन्दर्भमा	१. सबै वडाको आफ्नो भवन हुने २. सबै वडामा सवारी साधन भएको हुने	तोकिएका दरबन्दीमा स्थायी वा अस्थायी कर्मचारीहरु पूर्ति भई निजहरुले प्रशिक्षण हालिस गरेको हुने	पालिकाले तयार गर्नुपर्ने करीब ४० वटा ऐन, नियम, कार्यविधि, निर्देशिका, दिग्दर्शन तयार भएको हुने
२. कर्मचारीको क्षमता विकास सन्दर्भमा	१. पालिकाका भित्रका सम्पूर्ण अधिकृत कर्मचारीहरुको लागि छुट्टाछुट्टै कार्यालय कोठा भएको नगरपालिका भवन भएको हुने २. आवास सुविधा सहितको पालिकाको आफ्नै भवन भएको हुने	सम्पूर्ण कर्मचारीहरुले विषयगत प्रशिक्षण प्राप्त गरेको हुने	क्षमता विकास योजनाको अन्तिम वर्षको कार्यसम्पादन तथा क्षमताको स्वमुल्यांकनमा ८० वा सोभन्दा बढी अंक हासिल गरेको हुने

	३. पालिकाले प्रदान गर्ने सबैप्रकारका सेवा तथा सुविधाहरु सम्बन्धित सेवाग्राहीले विना झन्झट तोकिएको दस्तुर तथा शुल्क तिरी नागरिक वडापत्रमा उल्लेखित समयभित्र सेवा प्राप्त गरेको हुने		
३. अत्यावश्यक उपकरणहरुको व्यवस्था		सबै कर्मचारीहरुले सूचना तथा प्रविधि मार्फत सेवाग्राहीलाई सेवा प्रदान गर्न सक्ने भएको हुने । यसका लागि उपकरण, तालिम, सफ्टवेयरको व्यवस्था भएको हुने	

परिच्छेद ३ : क्षमता विकासमा निकायगत भूमिका

३.१. पृष्ठभूमि

क्षमता विकासमा सर्वप्रथम कार्यपालिकाले अग्रसरता लिनु पर्ने देखिन्छ । साविक ५ गाउँ विकास समितिसँग रहेको संस्थागत संरचना एवं संस्मरणले निरन्तरता नपाएको अवस्थामा नितान्त नौलो कार्यक्रमहरु क्षमता विकासमा लगाउनु पर्ने हुन्छ । क्षमता विकास गर्न आर्थिक, प्राविधिक स्रोतहरुको आवश्यकता पर्ने भएकोले पालिका मात्रको राजस्वले नभ्याउने हुँदा विभिन्न निकायहरुको सहकार्य र समन्वय आवश्यक पर्ने देखिन्छ ।

३.२. सार्वजनिक क्षेत्र

यस क्षेत्र भित्र केन्द्र र प्रदेशका संस्थागत तालिम प्रदान गर्ने निकायहरुले यो गाउँपालिकालाई आफ्नो कार्यक्रममा सहभागि बनाउने गर्नु पर्दछ । त्यसैगरी संघ तथा प्रदेशका विषयगत मन्त्रालयहरुले आफ्नो नीतिगत निर्णय कार्यान्वयन गर्न अनुदान मार्फत निक्षेपण गरेका कार्यहरु सम्पादन गर्न तत्तत् कर्मचारीहरुलाई प्रदान गर्ने प्रशिक्षण, संगोष्ठी, कार्यशाला आदीको जानकारी पालिकामा आउने व्यवस्था मिलाउने र पालिकाका सम्बद्ध कर्मचारीहरुले पनि आफ्नो क्षमता विकास गर्न ती कार्यक्रमहरुमा भाग लिन पाउने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने देखिन्छ ।

३.३. निजी क्षेत्र

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका विभिन्न उद्योग व्यवसाय, कलकारखानामा कार्यरत श्रमिक एवं कर्मचारीहरुलाई तत्तत् निजी क्षेत्रबाट क्षमता विकासका विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गरिदा पालिकालाई जानकारी दिने र पालिकाले आफ्ना कर्मचारीहरु त्यस्ता कार्यक्रममा सहभागि गराई प्रविधि हस्तान्तरण (Technology Transfer) गराउने व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ । यसका लागि संघ र प्रदेशले नीतिगत निर्णय गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ ।

३.४. सहकारी क्षेत्र

राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको तीन खम्बे नीति अनुरुप सहकारी क्षेत्रको योगदान पनि गाउँपालिकाको विकासमा अत्याधिक महत्व राख्दछ । सहकारी क्षेत्रले प्राप्त गरेको राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय ज्ञान, सीप र प्रविधि पालिकाले प्राप्त गर्न सकेमा सो को दिगो व्यवस्थापन भई पालिकाका कर्मचारीहरुको क्षमता विकास र विस्तार हुन जानेछ ।

३.५. गैरसरकारी संस्था / नागरिक समाज

गैरसरकारी संस्थाहरु अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरुको स्थानीय अभिकर्ताको रुपमा समेत काम गर्ने र उनीहरुसँग भएको अन्तर्राष्ट्रिय ज्ञान, सीप, कला कौशललाई स्थानीय गैरसरकारी संस्थाहरु मार्फत गाउँमा भित्र्याउन सकिन्छ र त्यसको दिगो व्यवस्थापनका लागि नगरपालिकाका तत्तत् कर्मचारीहरुलाई प्रशिक्षण प्रदान गर्न सकिन्छ ।

परिच्छेद- ४
सन्दर्भ सामग्री पुनरावलोकन

४.१. संविधान, ऐन, नीति नियम, कार्यविधि एवं कार्य विस्तृतीकरणको अध्ययन

गाउँपालिकाको क्षमता विश्लेषण गर्ने सन्दर्भमा नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४, राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४, अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, अर्थ मन्त्रालयद्वारा जारी गरिएका बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन एवं कार्यसंचालन निर्देशका, २०७७, आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ र नियमावली, गंगाजमुना गाउँपालिकाको विभिन्न आर्थिक वर्षका विनियोजन तथा आर्थिक ऐनहरु, महालेखा परिक्षकको कार्यालयबाट दर्शाइएका बेरुजु एवं कैफियतहरु, बागमती प्रदेश सरकारका प्रचलित कानुन एवं मापदण्डहरु, प्रदेश नीति तथा योजना आयोगका दस्ताबेजहरु लगायत क्षमता विकाससँग सम्बन्धित स्वदेशी विदेशी पुस्तक एवं जर्नलहरुको अध्ययन एवं पुनरावलोकन गरियो । साथै, प्रश्नावली एवं अन्य स्रोतको आधारमा तयार गरी इन्टरनेटको माध्यमबाट तथ्यांक एवं सूचना संकलन गरियो ।

४.२. वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमहरुको अध्ययन

गाउँपालिकाको गाउँसभाबाट पारित आ.व. २०७६।७७ को नीति तथा कार्यक्रम र बजेट, सातौ गाउँसभाबाट पारित आर्थिक वर्ष २०७७-७८ को नीति तथा कार्यक्रम र बजेट पुस्तिका अध्ययन गरियो । त्यसैगरी, पालिकाको आ.व. २०७७-७८ को बजेट तथा कार्यक्रमको वार्षिक प्रगति समीक्षाको दस्ताबेजको पनि अध्ययन गरियो । अध्ययनको क्रममा विविध आर्थिक वर्षका आर्थिक ऐन तथा विनियोजन ऐनहरु अध्ययन गरियो । आर्थिक कार्यविधि ऐन तर्जुमाको क्रममा रहेकोले संघीय आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन तथा नियमावली, २०७६ लागु रहेको देखियो ।

परिच्छेद ५ :
क्षमता विकासको आवश्यकता पहिचान र विश्लेषण

५.१. क्षमता आवश्यकता पहिचान

क्षमता विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि आवश्यक वित्तीय तथा भौतिक श्रोत साधनको कमी स्वयंमा एक चुनौती रहेको छ । योजना विनाको कार्यान्वयन फितलो हुन्छ भने योजना बनाई सो कार्यान्वयन हुन नसक्नु पनि ठीक हुँदैन । यस पालिकाको आगामी तीन वर्षको क्षमता विकास कार्ययोजना तर्जुमा गर्दा क्षमता विकासको आवश्यकता पहिचानको पक्षलाई ध्यान दिइएको छ ।

गाउँपालिकाको यो क्षमता विकास कार्ययोजना सफल र उदाहरणीय बन्न सकोस् भन्ने अभिप्रायले पालिकाका निर्वाचित पदाधिकारी, कर्मचारी तथा अन्य सरोकारवालाहरुसंग छलफल गरी जुटन सक्ने श्रोतको अनुमान तथ्यपरख रुपमा प्रस्तुत गरिएकोले यसको अपनत्व वृद्धि हुन गई सफलताको विश्वास लिन सकिने अपेक्षा राखिएको छ ।

५.२. क्षमता विकास लेखाजोखा

गाउँपालिकाको क्षमता आवश्यकता पहिचान गर्नु अगाडि हाल विद्यमान क्षमता स्थितिको लेखाजोखा गर्नु आवश्यक देखिन्छ । यस कार्यको लागि विषय विज्ञहरुले गङ्गाजमुना गाउँपालिका, धादिङ्गको स्थलगत अध्ययन भ्रमण गरी गाउँपालिकाको अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, शाखाका कर्मचारीहरु, वडाध्यक्ष, सदस्य, वडा सचिवहरुसँग प्रत्यक्ष भेटघाट र अन्तरक्रिया गरी विवरण प्राप्त गरिएको थियो । यसैको आधार समेतमा गरिएको नगरपालिकाको क्षमता लेखाजोखा देहाय बमोजिम गरिएको छ ।

गंगाजमुना गाउँपालिका, धादिङ्गको क्षमता लेखाजोखा र अन्तराल पहिचान

१. मानव संशाधन अवस्था विश्लेषण

पदीय जिम्मेवारी वा पद	सम्पादन गर्नु पर्ने प्रमुख कार्य	कार्य सम्पादनको विद्यमान अवस्था (ज्ञान, सीप, दक्षता)	कार्य सम्पादनमा देखिएको अन्तराल (Gap)	कार्य सम्पादन सुधारका लागि आवश्यक क्षमता विकास कार्यक्रम (ज्ञान, सीप, दक्षता)	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन वा संस्थागत वा प्रणालीगत)
अध्यक्ष	गाउँसभाको कार्यसूची, बैठक आह्वान र निर्णय कार्यान्वयन गर्ने गराउने	• प्रत्येक महिनामा गाउँ कार्यपालिकाको बैठक बस्ने गरेको • वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम समयमै पेश गरेको जस्तै–आ.ब. ०७७।७८ को बजेट असार १० गते पेश गरी असार मसान्त भित्र पारित भएको	• आन्तरिक आयको हिंस्सा बढ्न नसकेको • योजना प्रगति समिक्षाको लागि स्थानीय विकास समस्या समाधान समिति गठन नभएको ।	• बजेट तर्जुमा र प्रगति समीक्षा सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	मानव संशाधन
	कानुन निर्माण सम्बन्धी	• गाउँपालिकाको सफल सुसञ्चालनको लागि करिब ४० वटा ऐनलगायत निर्देशिका, नियमावली, कार्यविधिसमेत गरी वटा नमूना कानून जारी गर्नु पर्नेमा हालसम्म ऐनहरु वटा, नियमावली, निर्देशिका, कार्यविधिहरु वटा र आचार संहिता,	• सेवा प्रवाह तथा स्थानीय विकास सम्बन्धमा बाँकी कानुन निर्माण नभएका • कानुन तर्जुमा गर्न विज्ञ जनशक्ति नभएको	• कानुन निर्माण सम्बन्धी प्रशिक्षण	मानव संशाधन

		दिग्दर्शन तथा नीतिहरु वटा जारी भएका छन् ● हिउँदे गाउँ सभामा कानुन निर्माण तथा संशोधन गर्ने व्यवस्था मिलाइएको			
	प्रशासकीय तथा आर्थिक व्यवस्था सम्बन्धी	● सुशासन सम्बन्धी प्रतिवेदन वर्षमा २ पटक सार्वजनिक गर्ने गरिएको ● गाउँपालिका, वडा समितिहरु आदिको दैनिक कार्यको रेखदेख पालिकाबाट गर्नुपर्ने सिफारिसहरु ● गाउँपालिकाको आय-व्याय र चल अचल सम्पत्तिको अनुगमन, हेरचाह एवं मर्मतसम्भार ● सार्वजनिक सेवा प्रवाह सम्बन्धी गुनासो व्यवस्थापन सम्बन्धमा अध्यक्षबाट प्रचलित कानुन बमोजिम कार्य भइरहेको		सुशासन, नेतृत्व विकासलगायत व्यबस्थापनका नविनतम् आयाम सम्बन्धी प्रशिक्षण	मानव संशाधन
उपाध्यक्ष	विभिन्न समितिको संयोजक भई काम गर्ने अनुगमन समितिको संयोजक भई काम गर्ने	● न्यायीक समितिको संयोजक भई काम गरेको । न्यायीक समितिको प्रतिवेदन समय भित्रै पेश भएको ● गैरसरकारी संस्था र उपभोक्ता हित संरक्षण समितिको संयोजक भई काम गरेको ● राजस्व परामर्श समितिको संयोजक		● समन्वय कार्य तथा स्रोत साधनको पहिचान सम्बन्धी कार्यक्रमको तालिम ● विकास आयोजनाको अनुगमन तथा मुल्यांकनका	मानव संशाधन मानव संशाधन प्रणालीगत

		भइ काम गरेको ● बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिको संयोजक भइ काम गरेको		विषयक सीपमलूक क्षमता विकास कार्यक्रम ● समन्वय तथा निर्णय प्रकृया सम्बन्धी कार्यविधि	
वडा अध्यक्ष	● वडा समितिको समन्वयकर्ता भई काम गर्ने ● स्वीकृत योजना तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयन, अनुगमन र समीक्षा गर्ने ● सिफारिस तथा प्रमाणित गर्ने	● वडाको हकमा गते र गते बैठक बस्ने गरेको ● वडा सचिवको अभावमा अन्य शाखाका कर्मचारीलाई वडा सचिवको जिम्मेवारी दिइएको ● नागरिक वडापत्रमा उल्लेख भए बमोजिमको सिफारिस तथा प्रमाणित गर्ने कार्य निरन्तर भइरहेको	● दक्ष कर्मचारीको अभावमा गुणस्तरीय कार्यमा बाधा पुगेको ● योजना कार्यान्वयन, अनुगमन र समीक्षाको कार्य दक्षतामा कमी भएको ● वडा कार्यालयहरुलाई आर्थिक अधिकार दिने सम्बन्धी कार्यविधि नभएको	● योजना कार्यान्वयनमा गुणस्तरीयता अभिवृद्धि सम्बन्धी आधारभूत तालिम	मानव संशाधन
कार्यपालिका सदस्य	● विषयगत क्षेत्रको संयोजक रहने सम्बन्धी ● कार्यपालिकाले तोकेको कार्य सम्बन्धी			संयोजनको अबधारणा र संयोजकको भमिकासम्बन्धमा सीपमुलक तालीम	मानव संशाधन
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	● निर्णय कार्यान्वयन सम्बन्धी ● योजना, सार्वजनिक खरिद, आर्थिक प्रशासन तथा लेखा परीक्षण सम्बन्धी ● अनुगमन, मुल्यांकन	● सबै प्रकारका बैठकहरु समयमै बोलाइ संचालन गर्ने गरेको ● गाउँ सभा सम्पन्न गरेको, बजेट समयमा पेश तथा पारित गराएको, खर्च गर्ने अख्तियारी प्राप्त गरी बजेट कार्यान्वयन गरेको, आर्थिक कारोवारको अभिलेख राख्न लगाएको,	● आर्थिक विवरणको तयारीमा NPSAS को प्रयोग नगरेको ● आलेप तथा मलेपका बेरुजुहरु लक्ष्य निर्धारण गरी फछ्र्यौट नगराएको जस्तै– आ.ब. २०७५-७६ को बेरुजु रु. २ करोड २२ लाख ९५ हजार	● NPSAS सम्बन्धी सीप विकास तालिम ● बेरुजु फछ्र्यौटको कार्य योजना तयारीसम्बन्धी उत्प्रेरणात्मक	मानव संशाधन मानव संशाधन

	सम्बन्धी	आन्तरिक लेखापरीक्षण, अन्तिम लेखा परीक्षण एवं बेरुजु फछ्र्यौट गर्ने गराएको, ● गाउँ कार्यपालिकाको प्रतिनिधित्व गरी अन्तर सरकारी निकायको बैठकमा भाग लिने गरेको	भएकोमा फर्स्यौट नभएको ● कार्यक्रम वा आयोजना संचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधि नभएको ● खरिदको गुरुयोजना तथा योजना नबनाएको	प्रशिक्षण ● सार्वजनिक खरिदसम्बन्धी आधारभूत तालीम ● उपभोक्ता समितिका लागि प्रशिक्षण कार्यक्रम	
२. विषयगत शाखाहरु					
क) प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	१. आवद्यिक योजना तयार गर्ने २. वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्ने ३. लागत अनुमान तथा बजेट निर्धारण समिति, बजेट तथा कार्यक्रम समिति ४. परियोजना बैंक तयार गर्ने ५. सार्वजनिक सुनुवाईको व्यवस्था गर्ने ६. सामाजिक परिक्षण गर्ने ७. समय समयमा O & M Survey गरी पालिकाको संगठन संरचना चुस्त दुरुस्त बनाउने	● प्रथम आवद्यिक योजना २०७६-७७ देखि २०८०-८१ तयार भएको ● बिषयक्षेत्रगत योजना तयार नभएको ● आ.व. ०७५।७६ मा सार्वजनिक सुनुवाइ पटक भएको ● सेवाग्राही सन्तुष्टि सर्भेक्षण विगत वर्षमा नभएको ● सामाजिक परिक्षण हुने गरेको ● गाउँपालिकाको कूल स्वीकृत दरबन्दी मध्ये पदहरु रिक्त रहेको ● पदाधिकारीको आचार संहिता नबनेको कर्मचारीको हकमा संघीयता निजामती आचार संहिता लागु भएको	● जनशक्तिको अभाव भएको ● सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परिक्षण र सार्वजनिक परिक्षण निर्धारित समयमा नभएको ● पदाधिकारीको आचार संहिता नबनेको ● मध्यमकालिन खर्च संरचना तयार नभएको ● नागरिक वडापत्र वार्षिक रुपमा अद्यावधिक हुने नगरेको ● अन्तर शाखा समन्वयमा कमी ● O & M Survey नभएको ● परियोजना बैंक तयार नभएका	● मध्यमकालिन खर्च संरचना सम्बन्धी प्रशिक्षण ● अनुगमन मुल्यांकनको सीपमुलक तालीम ● सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परिक्षण र सार्वजनिक परिक्षणको ढाँचा निर्धारण ● पदाधिकारीको आचार संहिताको तर्जूमा	मानव संशाधन मानव संशाधन संस्थागत

	८. कर्मचारीको कार्यविवरण तयार गर्ने ९. पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुको आचार संहिता				
ख) पुर्वाधार विकास तथा वातावरण व्यवस्थापन शाखा	१. सहरी विकास तथा बस्ती विकास विकास सम्बन्धी नीति तयार, कार्यान्वयन एवं अनुगमन गर्ने २. भवन सम्बन्धी मापदण्डको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन ३. राष्ट्रिय भवन संहिता बमोजिम अनुगमन र नियमन ४. सिंचाइ तथा खानेपानी सम्बन्धी ५. सडक तथा झोलुङ्गे पुल सम्बन्धी ६. उर्जा, लघु तथा साना जलविद्युत सम्बन्धी	• यातायात गुरुयोजना तयार भएको • एकीकृत बस्ती विकास योजना तयार भएको	• नक्सा पास कार्यविधि नभएको • सार्वजनिक नीजि साझेदारी नीति तयार नभएको • निजी जग्गाको माटो तथा अन्य खनिज पदार्थको उत्खनन्, विक्रि वितरण गर्ने अनुमति सम्बन्धी कार्यविधि नभएको • यातायात तथा सवारी व्यवस्थापन कार्यविधि नभएको • पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुमा सार्वजनिक खरिद र उपभोक्ता सम्बन्धी ज्ञान , सीप तथा क्षमताको अभाव रहेको	• सार्वजनिक नीजि साझेदारी नीतिको तयारी • नक्सा पास कार्यविधिको तयारी • पदाधिकारी तथा कर्मचारीलाई सार्वजनिक खरिद सम्बन्धी प्रशिक्षण	संस्थागत प्रणालीगत मानब संशाधन
ग) स्वास्थ्य तथा सामाजिक विकास शाखा	१. गाउँस्तरीय अस्पतालको स्थापना र संचालन २. गाउँस्तरीय आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाइ एवं पोषण, प्रजनन स्वास्थ्य	• सामाजिक सुरक्षा प्रणालीमा आवद्ध लाभग्राहीहरुको तीन पुस्ते विवरण अद्यावधिक गरेको • पाँच शैयाको अस्पताल निर्माणाधिन रहेको	• स्वास्थ्य सेवा संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि नभएको • एम्बुलेन्स संचालन सम्बन्धी कार्यविधि नभएको	• स्वास्थ्य संस्था दर्ता, नवीकरण, स्तरोन्नतिको कार्यविधि • सरसफाई र	प्रणालीगत मानव संशाधन

	सम्बन्धी ३. खाद्य पदार्थको गुणस्तर सम्बन्धी ४. स्वच्छ खानेपानी सम्बन्धी ५. स्वास्थ्यजन्य फोहरमैला व्यवस्थापन ६. औषधी पसल संचालन अनुमति, नियमन ७. परिवार नियोजन, मातृशिशु कल्याण, महिला तथा बालबालिका सम्बन्धी ८. स्वदेशी तथा विदेशी श्रमिकहरुको लगत तथा सूचना व्यवस्थापन ९. वैदेशिक रोजगारीमा जाने श्रमिकहरुको श्रम शक्तिको लागि वित्तिय साक्षरता र सीपमुलक तालिम संचालन	• ल्याव सहितको एकवटा स्वास्थ्य चौकी रहेको • स्थानीय स्वास्थ्य तथा सरसफाइ ऐन कार्यान्वयनमा रहेको • मदिरा उत्पादन, विक्रि वितरण तथा नियन्त्रण सम्बन्धी ऐनको कार्यान्वयन • सुर्तिजन्य पदार्थ नियन्त्रण र नियमन गर्ने ऐन कार्यान्वयनमा रहेको • शैयाको गाउँपालिका अस्पताल निर्माणाधीन अवस्थामा रहेको	• पूनरताजगी (refreshment) कार्यक्रम नभएको • स्वास्थ्य संस्था दर्ता, नवीकरण, स्तरोन्नति तथा थप सेवासम्बन्धी नीति तथा कार्यविधि नभएको • स्वरोजगार कार्यक्रम संचालन सम्बन्धी कार्यविधि नभएको • अनाथ बालबालिकाका लागि सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम संचालन कार्यविधि नभएको • स्वास्थ्य संस्था दर्ता एवं नियमन सम्बन्धी कार्यविधि नभएको • हस्पिटल संचालनको लागि आवश्यक चिकित्सक तथा उपकरणलगायतका व्यवस्थापन नभएको	गुणस्तरीय कार्य सम्बन्धी चेतानमूलक अभिमुखीकरण कार्यक्रम • सेवा थप सम्बन्धी नीति तथा कार्यविधिको तयारी • फोहोर मैला व्यबस्थापन ऐनको तर्जुमा • गैरसरकारी संस्थासँग साझेदारी तथा सहकार्य सम्बन्धी कार्यविधि	संस्थागत संस्थागत प्रणालीगत
घ) शिक्षा, युवा तथा खेलकूद	१. बालविकास, आधारभूत शिक्षा, अनौपचारिक	• शिक्षक दरबन्दी मर्ज तथा मिलान गरेको	• सामुदायिक विद्यालय तथा बालविकास केन्द्रहरुलाई	–नमुना विद्यालयको अनुगमनसम्बन्धी	मानव संशाधन

शाखा	शिक्षा, विशेष शिक्षा सम्बन्धी २. गुठी एवं सहकारी विद्यालय ३. प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम सम्बन्धी ४. विद्यालयको नक्सान, स्वीकृति, अनुमति, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, विद्यालयको नामाकरण आदि ५. विद्यालयहरुको जग्गा तथा सम्पत्ति व्यवस्थापन एवं अभिलेख ६. शिक्षकहरुको दरबन्दी एवं पदपूर्ति व्यवस्था ७. शैक्षिक पुर्वाधार निर्माण तथा व्यवस्थापन ८. निःशुल्क शिक्षा तथा छात्रवृत्तिको व्यवस्थापन ९. विद्यालयलाई जाने अनुदान तथा बजेटको व्यवस्थापन, अनुगमन एवं नियमन १०. अतिरिक्त शैक्षिक क्रियाकलाप	• विद्यालय व्यवस्थापन समिति, अभिभावक संघ र बाल क्लबको क्षमता अभिवृद्धि गर्न बजेट भएको • जिन्सी तथा सम्पत्ति व्यबस्थापनको ढाँचागत फर्ममा अभिलेख राख्ने • सामुदायिक बिद्यालयको संचालन, ब्यबस्थापन र नियमन हुने सामान्य रुपमा हुने गरेको • स्थानीय शिक्षा ऐन, २०७४ तथा नियमावली भएको • पाठ्यसामग्रीको वितरण गर्ने गरेको • सामुदायिक विद्यालयमा जाने अनुदान तथा बजेटको व्यवस्थापन, लेखा अनुशासन, अनुगमन र नियमन गर्ने गरेको	प्रदान गरिने अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि नभएको • गाउँखेलकूद विकास समिति संचालन सम्बन्धी कार्यविधि नभएको • शिक्षा विकास कोष सम्बन्धी व्यवस्था नभएको • पुस्तकालय तथा वाचनालयको स्थापना नभएको • पालिकामा बिद्यमान जनशक्तिबाट बिद्यालयहरुको अनुगमन गर्न कठिन भएको • पालिकामा कृषि, पशु, होटल ब्यबस्थापन तथा इन्जिनियरिङ्ग बिषयको शिक्षणको आवस्यकता • सामुदायिक बिद्यालयमा शिक्षक दरबन्दी नपुगेको • शिक्षक तथा कर्मचारीको पेशागत क्षमता विकास तर्फ खास काम हुन नसकेको	क्षमता विकास – अतिरिक्त शैक्षिक क्रियाकलापको संचालन सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम –प्रविधिक बिषयक शिक्षणसम्बन्धी अभिमखीकरण कार्यक्रम –प्रधानाध्यापक हरुका लागि नेतृत्व विकास, सार्वजनिक खरिद एवम् लेखापालन सम्बन्धी प्रशिक्षण –विद्यालयका कर्मचारीहरुका लागि सार्वजनिक खरिद एवम् लेखापालन सम्बन्धी सीपमूलक तालीम	मानव संशाधन मानव संशाधन मानव संशाधन मानव संशाधन

ङ) आर्थिक प्रशासन शाखा	१. आय व्ययको सार्वजनिकीकरण गर्ने २. एकीकृत सम्पत्तिको व्यवस्थापन ३. अन्तिम लेखा परीक्षणको प्रतिवेदन ४. एकिकृत आर्थिक बिवरणको तयारी	• मासिक रुपमा आय व्ययको सार्वजनिकीकरण गर्ने गरेको • एकीकृत सम्पत्ति विवरणको लागि सफ्टवेयर तयार भएको • मासिक प्रतिवेदन तथा सूचनाहरु वेभसाइट मार्फत सार्वजनिक गर्ने गरेको	• बेरुजु फछ्र्यौट एवं फरफारक सन्तोषजनक नभएको • आर्थिक बिबरणको तयारीमा NPSAS को प्रयोग नगरेको	• बेरुजु फछ्र्यौट कार्य योजना तथा तालिकाबद्ध कार्यको तर्जुमा • लेखा समिति कार्य सञ्चालन नियमावलीको तर्जुमा	प्रणालीगत प्रणालीगत
च) कृषि/ पुश विकाश शाखा	१. कृषि सेवा सम्बन्धी २. पशु सेवा सम्बन्धी ३. बीउ बिजन, मलखाद, रसायन तथा औषधीको आपूर्ति र नियमन ४. कृषकहरुको क्षमता अभिवृद्धि ५. कृषि सम्बन्धी प्रविधिको संरक्षण र हस्तान्तरण ६. प्रांगारिक खेती तथा मलको प्रबर्द्धन एवं प्रचारप्रसार	• भवन निर्माण मापदण्ड भएको • औद्योगिक ग्राम निर्माणाधीन रहेको • उद्यम विकास समिति एक वटा गठन भएको • टोल विकास संस्था संचालन कार्यविधि, २०७४ लागु भएको	• कृषि कार्यक्रम संचालन तथा अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि नभएको • पशु स्वास्थ्य संचालन कार्यविधि नभएको • बीउ बिजन, मलखाद, रसायन तथा औषधी र नियमन सम्बन्धी कार्यविधि नभएको	• प्रांगारिक खेती तथा मल बनाउने सम्बन्धी सीपमुलक तालिम • बीउ बिजन, मलखाद तथा औषधीसम्बन्धी नियमन कार्यविधिको तर्जुमा	मानव संशाधन प्रणालीगत
छ) आन्तरिक लेखा परीक्षण ईकाई	१. गाउँपालिकाको आर्थिक कारोवारको आन्तरिक लेखा परीक्षण गर्ने २. अन्तिम लेखा परीक्षणको लागि गाउँपालिकाको	• आन्तरिक लेखा परीक्षणको लागि छुट्टै कर्मचारी व्यवस्था भएको	• आन्तरिक लेखा परीक्षण दिग्दर्शन नभएको	• आन्तरिक लेखा परीक्षण दिग्दर्शनको तयारी • आन्तरिक लेखापरीक्षण	प्रणालीगत मानव संशाधन

	लेखा श्रेस्तालाई दुरुस्त तथा तयारी हालतमा राख्न लगाउने			सम्बन्धित कर्मचारीहरुको सेवा प्रवेश तालीम कार्यक्रम	
	अन्य कार्य				
स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापन	• सूचना तथा अभिलेख केन्द्रको संचालन • सार्वजनिक सम्पत्तिको अद्यावधिक अभिलेखमा नवीनतम सूचना प्रविधिको उपयोग गर्ने • व्यक्तिगत घटना (जन्म, मृत्यु, विवाह, सम्बन्ध विच्छेद, बसाइसराइ दर्ता र पारिवारिक लगत) को अभिलेख तथा पञ्जिकरण व्यवस्थापन	• स्थानीय अभिलेखको लागि नीति र मापदण्डको तर्जुमा गरी सूचना केन्द्र नभएको • सार्वजनिक सम्पत्तिको ढाँचागत अभिलेख नभएको	• स्थानीय अभिलेखको लागि नीति र मापदण्ड नभएको • नवीनतम प्रविधिको आधारमा सम्पन्न योजना तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको ढाँचागत रुपमा अभिलेख	स्थानीय अभिलेखको लागि नीति र मापदण्डको तर्जुमा	प्रणालीगत
स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन	• स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन र नियमन O & M सर्भे गरी संगठन संरचना दरबन्दी निर्धारण	• स्थानीय सेवा व्यबस्थापन कानून भएको	• O & M सर्भे नभएको • स्थानीय सेवा व्यबस्थापन सम्बन्धी नीति, सेवा शर्त तथा कार्यविधिको नभएको	–O & M सर्भे सम्बन्धी प्रशिक्षण कार्यक्रम –स्थानीय सेवा व्यबस्थापन सम्बन्धी नीति, सेवा शर्तको तर्जुमा	संस्थागत संस्थागत

बेरोजगारको तथ्यांक संकलन	• बेरोजगार, श्रमिक, दक्ष जनशक्तिको तथ्यांक संकलन र रोजगार सूचना केन्द्रको संचालन • रोजगारीबाट फर्किएकाहरुको ज्ञान, सीप र उद्यमशिलताको उपयोग		• बेरोजगार, श्रमिक, दक्ष जनशक्तिको तथ्यांक संकलनका साथै रोजगार सूचना केन्द्रको संचालन नभएको • वैदेशिक रोजगारका लागि सूचना, वित्तीय साक्षरता, सीपमुलक तालिमको संचालन • रोजगारीबाट फर्किएकाको ज्ञान, सीप र उद्यमशिलताको उपयोगगर्ने कार्यविधि नभएका	• बेरोजगार, श्रमिक आदिको तथ्यांक संकलनका साथै रोजगार सूचना केन्द्रको संचालन • रोजगारीबाट फर्किएकाको ज्ञान, सीप र उद्यमशिलता को उपयोग सम्बन्धी कार्यविधि	संस्थागत प्रणालीगत
जेष्ठ नागरिक, अपांगता भएका व्यक्ति र अशक्तहरुको व्यवस्थापन	जेष्ठ नागरिकलगायतका लागि सेवा र आश्रय केन्द्रको संचालन र व्यवस्थापन गर्ने • अनाथ, असहाय लगायतका लागि पुनस्थापना केन्द्र संचालन र व्यवस्थापन गर्ने		• सडकबालबालिका लगायतका लागि पुनस्थापना केन्द्र संचालन नभएको • जेष्ठ नागरिकलगायतको लागि आश्रय केन्द्र स्थापना गरी व्यवस्थापन नभएको • जेष्ठ नागरिक परिचयपत्र वितरण कार्यविधि नभएको	• जेष्ठ नागरिक लगायतको लागि आश्रय केन्द्रको स्थापना • जेष्ठ नागरिक परिचयपत्र वितरण सम्बन्धी कार्यविधि	संस्थागत प्रणालीगत
सहकारी संस्था	• सहकारी संस्थाको नीति, कानुन, मापदण्ड एवं नियमन • स्थानीय सहकारी संस्थाको क्षमता अभिवृद्धि गराउने	• सहकारी संस्था संचालन र प्रबर्द्धन गर्न २०७४ सालमा ऐन बनेको • सहकारी संस्था सम्बन्धी काम गर्न कर्मचारीको व्यवस्था भएको	• सहकारी संस्थाको अभिलेखन, प्रतिवेदन तथा अनुगमनको स्पष्ट व्यवस्था नभएको	• सहकारी संचालन कार्यविधिको तयारी • सहकारी संस्थाको अनुगमन तथा नियमनका लागि सीपमूलक प्रशिक्षण	प्रणालीगत मानव संशाधन

२. संस्थागत विश्लेषण

२.१. संस्थागत क्षमता स्वमूल्यांकनको आधारमा

स्वमूल्यांकनका विषय क्षेत्र र प्रमुख सूचक	पुर्णांक	प्राप्तांक	स्वमूल्यांकनमा कमजोर देखिएको सूचकका आधारमा देखिएको अन्तराल (Gap)	क्षमता विकासका लागि प्रस्तावित कार्यक्रम	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन वा संस्थागत वा प्रणालीगत)
१. शासकीय प्रबन्ध	**९**	**७**			
१.१.१. सभाको संचालन प्रकृया	१	१	अन्तराल नदेखिएको		मानव संशाधन
१.१.२. कार्यपालिकाको निर्णय प्रकृया	१	१	अन्तराल नदेखिएका		
१.१.३. सभा/कार्यपालिकाकाले बनाएका स्थानीय कानून (ऐन, नियम, निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड) तथा निर्णयहरुको सार्वजनिकीकरण	१	१	अन्तराल नदेखिएको		मानव संशाधन
१.२.१. सभा र कार्यपालिकाका समिति/उपसमिति संचालन सम्बन्धी कार्यविधि	१	०.५	स्थानीय शासन संचालन ऐनमा व्यवस्था भएका यस कार्यपालिकाका सबै समिति उपसमितिहरुको बैठक र सभा संचालन सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण भइ नसकेको	पालिकाको ऐन, नीति, नियम, कार्यविधि तथा मापदण्डसम्बन्धी प्रवोधीकरण कार्यक्रम	मानव संशाधन
१.२.२. कार्यपालिकाको बैठक संचालन (बैठक बोलाउने, मिति स्थान तोक्ने, कार्य सूची उपलब्ध गराउने, गणपुरक संख्या, निर्णय पुस्तिकामा हस्ताक्षर, निर्णयमा असहमति आदी)	१	०.५	कार्यपालिकाको बैठकको कार्यविधि पुर्व निर्धारित विधि जस्तैः गणपुरक संख्या, हस्ताक्षर, असहमति आदी देखिने गरी कार्यविधि अपनाएको नपाइएको	पालिकाको नीति, निर्णय, सेवा प्रवाह र कार्य सम्पादन बारे सेवाग्राहीसंग पृष्ठपोषण कार्यक्रम	
१.२.३. आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली	१		आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीका कार्यविधि तयार नभएको	आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको कार्यविधिको तयारी	मानव संशाधन
१.२.४ स्थानीय तहका पदाधिकारीहरुको	१	१	अन्तराल नदेखिएको		

स्वमूल्यांकनका विषय क्षेत्र र प्रमुख सूचक	पुर्णांक	प्राप्तांक	स्वमूल्यांकनमा कमजोर देखिएको सूचकका आधारमा देखिएको अन्तराल (Gap)	क्षमता विकासका लागि प्रस्तावित कार्यक्रम	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन वा संस्थागत वा प्रणालीगत)
सम्पत्ति विवरण					
१.३.१ मूल्याङ्कन अवधिमा बसेको कार्यपालिकाको बैठक संख्या	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
१.३.२ लेखा प्रणालीमा SUTRA को प्रयोग	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
२. संगठन तथा प्रशासन	**८**	**४**			
२.१.१ गाउँ/नगरपालिकाको क्षमता विकास	१		क्षमता विकास योजना नभएको	क्षमता विकास योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन	प्रणालीगत
२.१.२ प्रतिवेदन तथा विवरण प्रेषण	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
२.२.१ विषयगत विभाग/महाशाखा शाखा/उपशाखा/एकाइहरु एवं जनशक्तिको काम, कर्त्यव्य, अधिकार र जिम्मेवारीको कार्यविवण	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
२.२.२. स्थायी पदपूर्ति नगर्ने भनिएका पदहरुमा करारबाट मात्र पदपूर्ति	१	०.५	स्थायी पदपूर्ति नगर्ने भनिएका पदहरुमा करारबाट मात्र सेवा लिइएको देखिएन	-करार सेवाका कर्मचारीहरुले कार्य विबरणमुताविक कार्य सम्पादन गर्ने सचेतना कार्यक्रम	मानव संशाधन
२.२.३. कर्मचारीहरुको कार्यसम्पादन सम्झौता	१		नगरपालिका प्रमुख र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतबीच कार्य सम्पादन सम्झौता नभएको	क्षमता विकास कार्यक्रमको आवश्यकता पहिचान गरी कार्ययोजनाको तयारी	प्रणालीगत
२.३.१. जनशक्ति क्षमता विकासमा लगानी	१	०	जनशक्ति क्षमता विकासमा लगानी सम्बन्धमा कुल चालु खर्चमा १.५ प्रतिशतभन्दा बढी हुन		

स्वमूल्यांकनका विषय क्षेत्र र प्रमुख सूचक	पुर्णांक	प्राप्तांक	स्वमूल्यांकनमा कमजोर देखिएको सूचकका आधारमा देखिएको अन्तराल (Gap)	क्षमता विकासका लागि प्रस्तावित कार्यक्रम	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन वा संस्थागत वा प्रणालीगत)
			नसकेको		
२.३.२ प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको उपस्थिति दिन	१	१	अन्तराल नदेखिएको		मानव संशाधन
२.३.३. क्षमता विकास कार्यक्रममा पदाधिकारी र कर्मचारीहरुको सहभागिता	१	०.५	क्षमता विकास कार्यक्रम नभएको र कुल पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुमध्ये ६० प्रतिशतभन्दा कमले क्षमता विकास कार्यक्रममा सहभागिता दिएको		
३. वार्षिक बजेट तथा योजना व्यवस्थापन	**११**	**६.५**		स्थानीयकरण सम्बन्धी नीति, कार्ययोजना तयारी र सो अनुरुप प्रशिक्षण	मानव संशाधन
३.१.१. वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम र आवधिक योजना तर्जुमा	१	०.५	एकीकृत भूउपयोग योजना, यातायात गुरुयोजना, वातावरण व्यवस्थापन योजना समेत समावेश भएको GIS मा आधारित क्षेत्रगत योजना (Spatial Plan) मा आधारित आवधिक विकास योजना नबनेको साथै मध्यमकालिन खर्च संरचना सहितको वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा नभएको	स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ को कार्यान्वयनसम्बन्धी पदाधिकारी एवं सबै शाखा प्रमुखलाई प्रशिक्षण	मानव संशाधन
३.१.२. बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा र पारित गर्ने कार्यमा सम्बद्ध समिति र समन्वय	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
३.२.१. दिगो विकासका लक्ष्यहरुको	१		दिगो विकासका लक्ष्यहरु स्थानीयकरण गर्न	दिगो विकासका लक्ष्यहरु	मानव संशाधन

स्वमूल्यांकनका विषय क्षेत्र र प्रमुख सूचक	पुर्णांक	प्राप्तांक	स्वमूल्यांकनमा कमजोर देखिएको सूचकका आधारमा देखिएको अन्तराल (Gap)	क्षमता विकासका लागि प्रस्तावित कार्यक्रम	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन वा संस्थागत वा प्रणालीगत)
स्थानीयकरण			नीति तथा कार्ययोजना नभएको तथा वार्षिक योजनामा समावेश नभएको	स्थानीयकरण सम्बन्धी नीति, कार्ययोजना र प्रतिवेदन सम्बन्धी प्रशिक्षण	
३.२.२. विषयक्षेत्रगत रुपमा बजेट सिलिङ्ग निर्धारण	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
३.२.३. बजेट प्रस्तुती तथा स्वीकृति	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
३.२.४. गैरसरकारी संघ संस्थाहरुले गाउँ/नगरसभाबाट पारित गरी योजना कार्यान्वयन	१		सबै गैससका कार्यक्रमहरु नगरपालिकाको वार्षिक योजना कार्यक्रममा समावेश भई कार्यान्वयनमा नआएको	गैसस समेतको सहभागितामा अभिमुखीकरण कार्यक्रम	संस्थागत
३.३.१. कूल वार्षिक बजेटमा आन्तरिक आयको हिस्सा	१		कुल वार्षिक बजेटमा आन्तरिक आयको हिस्सा २० प्रतिशत नपुगेको	राजस्व सुधार कार्ययोजना तयारी र कार्यान्वयन	प्रणालीगत
३.३.२. पाँच लाखभन्दा कम लागतका योजनाले कूल पूँजीगत बजेटको ओगटेको हिस्सा	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
३.३.३. वार्षिक आन्तरिक आय वृद्धि गत वर्षको तुलनामा	१		वार्षिक आन्तरिक आय वृद्धि गत वर्षको तुलनामा १० प्रतिशतभन्दा बढी हुनु पर्नेमा नभएको	राजस्व वृद्धितर्फ उन्मुखका लागि प्रोत्साहनमुलक प्रशिक्षण	मानव संशाधन
३.३.४. गैसस मार्फत योजना कार्यान्वयन गरेको अवस्थामा गै.स.स. को नगद लागत साझेदारी	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
३.३.५. समपुरक अनुदानबाट संचालन हुने आयोजनाहरुमा लागत साझेदारीका लागि	१	१	कार्यविधि तयार भएपनि कार्यविधि अनुसार लागत साझेदारी नभएको	लागत साझेदारी कार्यविधि परिमार्जन र सो बारे प्रशिक्षण	मानव संशाधन

स्वमूल्यांकनका विषय क्षेत्र र प्रमुख सूचक	पुर्णांक	प्राप्तांक	स्वमूल्यांकनमा कमजोर देखिएको सूचकका आधारमा देखिएको अन्तराल (Gap)	क्षमता विकासका लागि प्रस्तावित कार्यक्रम	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन वा संस्थागत वा प्रणालीगत)
विनियोजित बजेट					
४. वित्तिय एवं आर्थिक व्यवस्थापन	**११**	**७**			
४.१.१ आन्तरिक स्रोत	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
४.१.२. वित्तिय अनुशासन	१	०	वित्तिय अनुशासन सन्दर्भमा अन्तिम लेखा परीक्षणले कूल खर्चको १ प्रतिशतभन्दा बढीले बेरुजु औल्याएको	-वित्तीय अनुशासन कायमसम्बन्धी पदाधिकारी तथा कर्मचारीलाई क्षमता विकास तालीम -बेरुजु फछ्र्यौटको लागि कार्ययोजनाको तयारी	मानव संशाधन प्रणालीगत
४.२.१ आय व्ययको वर्गिकरण तथा लेखांकानका लागि नेपाल सरकारद्वारा निर्धारित पद्धति र ढाँचाको प्रयोग	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
४.२.२. आय र व्ययको विवरण सार्वजनिकीकरण	१	१	पूर्ण रुपमा प्रयोग नगरिएको		
४.२.३. प्रचलित कानुन अनुसार खरिद गुरुयोजना र वार्षिक खरिद योजना तयारी र कार्यान्वयन	१		खरिद गुरुयोजना र वार्षिक खरिद योजना तयार भई पुर्ण रुपमा कार्यान्वयनमा नआएको	-सार्वजनिक खरिद ऐन नियम पदाधिकारी तथा शाखा प्रमुखलगायत कर्मचारीहरुलाई खरिदसम्बन्धी सीपमूलक तालीम	मानव संशाधन
४.२.४. वार्षिक बजेट कार्यान्वयनको प्रगति समिक्षा	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
४.३.१. रकमान्तर	१	०.५	सभाबाट स्वीकृत गरेको कार्यक्रममा तोकिएको बजेटको सीमा र शीर्षक भित्र मात्र खर्च भई रकमान्तर नगरेको नदेखिएको	बजेटरी अनुशासन कायम गर्ने र सम्बन्धी रकमान्तर व्यबस्थासम्बन्धी प्रारम्भिक तालीम	मानव संशाधन

स्वमूल्यांकनका विषय क्षेत्र र प्रमुख सूचक	पुर्णांक	प्राप्तांक	स्वमूल्यांकनमा कमजोर देखिएको सूचकका आधारमा देखिएको अन्तराल (Gap)	क्षमता विकासका लागि प्रस्तावित कार्यक्रम	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन वा संस्थागत वा प्रणालीगत)
४.३.२. प्रशासनिक खर्च	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
४.३.३. पूँजीगत खर्च	१	०.५	पूँजीगत खर्चतर्फ बजेटको ८० प्रतिशतभन्दा कम हुने गरेको	पूँजीगत खर्च वृद्धिका लागि कार्यदक्षता अभिवृद्धि पुनरताजगी कार्यक्रम	मानव संशाधन
४.३.४. राजस्व संकलन	१		राजस्व संकलन अनुमानको ९० प्रतिशतभन्दा बढी नभएको	राजस्व सुधार कार्ययोजनाको तयारी र कार्यान्वयन	प्रणालीगत
४.३.५. खर्च गर्ने अख्तियारी	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
५. सेवा प्रवाह	**१६**	**११.५**			
५.१.१. सेवा प्रवाह	१		नागरिक उपलब्ध गराउनु पर्ने सेवाका सम्बन्धमा कार्यपालिकामा छलफल भई निर्णय हुनु पर्ने र त्यस्ता निर्णयहरु पुर्ण रुपमा कार्यान्वयन भएको नपाइएको		
५.१.२. वडाले उपलब्ध गराउने सेवा	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
५.१.३. सेवा प्रतिको सन्तुष्टि	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
५.२.१. सेवा प्रवाहमा प्रविधिमा आधारित टोकन, अनलाइन रजिष्ट्रेसन वा कम्प्युटर विलिङ प्रविधिको प्रयोग	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
५.२.२. सेवा प्रवाहको मापदण्ड (SOP)	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
५.२.३. बैंकिङ प्रणालीबाट भुक्तानी	१	०.५	सबै भुक्तानीहरु बैंकिङ प्रणालीद्वारा नभएको, E-payment लागु नभएको	भुक्तानीको कार्य बैंकिङ प्रणालीबाट भुक्तानीसम्बन्धमा सीपमुलक प्रशिक्षण	मानव संशाधन

स्वमूल्यांकनका विषय क्षेत्र र प्रमुख सूचक	पुर्णांक	प्राप्तांक	स्वमूल्यांकनमा कमजोर देखिएको सूचकका आधारमा देखिएको अन्तराल (Gap)	क्षमता विकासका लागि प्रस्तावित कार्यक्रम	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन वा संस्थागत वा प्रणालीगत)
५.२.४. वडामा सेवा प्रवाहको वैकल्पिक व्यवस्था	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
५.३.१. गुनासो फछ्र्योट	१		गुनासोको अभिलेख राखी सो मध्ये ८० प्रतिशतभन्दा बढी सम्बोधन हुने गरेको नपाइएको	गुनासो सुन्ने कर्मचारी तोक्ने र निजलाई प्रशिक्षण	प्रणालीगत
५.३.२. सामाजिक सुरक्षा भत्ता बैंक खाता मार्फत भुक्तानी	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
५.३.३. जन्मेको मितिले ३५ दिनभित्र भएको कूल जन्म दर्ता संख्या	१		कुल जन्म मध्ये ९० प्रतिशत भन्दा बढीको ३५ दिन भित्र दर्ता हुने नगरेको	तोकिएको समयभित्र जन्म दर्ता हुने प्रबन्ध मिलाउने	प्रणालीगत
५.३.४. सार्वजनिक सुनुवाई	१		चौमासिकमा कम्तीमा १ पटक पनि सार्वजनिक सुनुवाई नभएको	प्रत्येक चौमासिकमा कम्तीमा १ पटक सार्वजनिक सुनुवाई अनिवार्य रुपमा गर्ने	प्रणालीगत
५.३.५. सेवा प्रवाहमा घुम्ती सेवाको प्रयोग	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
५.३.६. शिक्षामा सबै बालबालिकाको पहुँच	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
५.३.७. स्वास्थ्य सेवामा नागरिकको पहुँच	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
५.३.८. कृषि र पशु सेवा	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
५.३.९. स्थानीय उत्पादनको प्रबर्द्धन र बजारीकरण	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
६. न्यायिक कार्य सम्पादन	**७**	**६.५**			
६.१.१. न्याय सम्पादन	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
६.२.१. मेलमिलापकर्ताको व्यवस्थापन	१	१	अन्तराल नदेखिएको		

स्वमूल्यांकनका विषय क्षेत्र र प्रमुख सूचक	पुर्णांक	प्राप्तांक	स्वमूल्यांकनमा कमजोर देखिएको सूचकका आधारमा देखिएको अन्तराल (Gap)	क्षमता विकासका लागि प्रस्तावित कार्यक्रम	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन वा संस्थागत वा प्रणालीगत)
६.२.२. न्याय समितिको प्रकृया	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
६.२.३. न्यायिक समितिको प्रतिवेदन प्रणाली	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
६.३.१. उजूरी फछ्र्यौट	१	०.५	उजुरी फछ्र्यौटतर्फ प्राप्त उजुरीको ७० प्रतिशतभन्दा कम मात्र फछ्र्यौट हुने गरेको	उजुरी फछ्र्यौट गर्ने कार्यविधिको तर्जुमा	प्रणालीगत
६.३.२. न्यायिक समितिको निर्णय उपर पुनरावेदन	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
६.३.३. मेलमिलाप केन्द्र गठन	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
७. भौतिक पूर्वाधार	**१३**	**७.७५**			
७.१.१. सडक यातायात गुरुयोजना अनुसार सडक पूर्वाधार निर्माण	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
७.१.२. जोखिम संवेदनशिल भूउपयोग योजना	१		जोखिम संवेदनशिलल भूउपयोग योजना तयार भई कार्यान्वयनमा आए पनि कम्तीमा एक वर्षमा एउटा जग्गा एकीकरण, जग्गा विकास वा बस्ती विकास वा सम्पदा संरक्षण योजना कार्यान्वयनमा नआएको	• संवेदनशिल भूउपयोग योजनाको तयारी • कम्तीमा वर्षको एउटा जग्गा एकीकरण वा विकास	संस्थागत
७.१.३. भौतिक पूर्वाधार विकासमा सार्वजनिक-निजी साझेदारी नीति	१	०.७५	सार्वजनिक-निजी साझेदारी नीति तथा ऐन तर्जुमा एवं संचालन नभएको	सार्वजनिक-निजी साझेदारी नीति एवं ऐन तर्जुमा गरी कार्यक्रम संचालन गर्ने	संस्थागत
७.२.१. बालमैत्री तथा अपाङ्गमैत्री पूर्वाधार	१		बालमैत्री तथा अपाङ्गमैत्री नीति एवं पूर्वाधार नभएको बालमैत्री तथा अपाङ्गमैत्री वडा तथा नपा घोषणा नभएको	• बालमैत्री तथा अपाङ्गमैत्री नीति तयारी • बालमैत्री तथा अपाङ्गमैत्री	संस्थागत

स्वमूल्यांकनका विषय क्षेत्र र प्रमुख सूचक	पुर्णांक	प्राप्तांक	स्वमूल्यांकनमा कमजोर देखिएको सूचकका आधारमा देखिएको अन्तराल (Gap)	क्षमता विकासका लागि प्रस्तावित कार्यक्रम	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन वा संस्थागत वा प्रणालीगत)
				गाउँपालिकाको घोषणा	
७.२.२. निर्मित पूर्वाधारको उपयोग र दिगो व्यवस्थापन	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
७.२.३. योजनाको वातावरणीय अध्ययन-संक्षिप्त, प्रारम्भिक वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन (IEE) र वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन (EIA)	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
७.२.४. राष्ट्रिय भवनसंहिता र मापदण्ड	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
७.३.१. सडकको विस्तार	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
७.३.२. सडकको स्तर उन्नति	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
७.३.३. खानेपानी सेवा विस्तार	१	०.५	अघिल्लो वर्षको तुलनामा घरधुरीको २५ प्रतिशतभन्दा कम घरधुरीमा मात्र खानेपानी सेवा विस्तार भएको	लक्ष्य अनुसारको घरधुरीमा खानेपानी सेवा विस्तार गर्ने	प्रणालीगत
७.३.४. वार्षिक योजनाको कार्यान्वयन स्थिति	१	०.५	वार्षिक कार्ययोजना नबनेको	बार्षिक कार्ययोजना तयारी सम्बन्धी अनुशिक्षण	मानव संशाधन
७.३.५. फोहोरमैला व्यवस्थापन	१		नीतिगत व्यवस्था भएपनि फोहर बिसर्जन केन्द्र बनाई एकीकृत फोहरमैलाको व्यवस्थापन गर्ने गरेको नदेखिएको	• फोहर बिसर्जन केन्द्र बनाउने • फोहरमैला व्यवस्थापनको नीति एवं कार्यविधिको तर्जुमा	संस्थागत
७.३.६. औद्योगिक पूर्वाधार	१		औद्योगिक ग्राम निर्माण नभएको	औद्योगिक ग्राम सम्पन्न	संस्थागत
८. सामाजिक समावेशीकरण	**१०**	**३**			
८.१.१. सामाजिक विभेदको न्यूनीकरण	१	०.५	• छुवाछुत, सामाजिक कुरिती,	• सामाजिक कुरिती, कुप्रथा,	मानव संशाधन

स्वमूल्यांकनका विषय क्षेत्र र प्रमुख सूचक	पुर्णांक	प्राप्तांक	स्वमूल्यांकनमा कमजोर देखिएको सूचकका आधारमा देखिएको अन्तराल (Gap)	क्षमता विकासका लागि प्रस्तावित कार्यक्रम	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन वा संस्थागत वा प्रणालीगत)
			अन्धविश्वास, लैंगिक विभेद र हिंसाका घटनाहरुसँग सम्बन्धित उजुरी नआएको • सामाजिक सहिष्णुता र सौहादर्ता सहितको समतामुलक समाजको आधार तयार हुन बाँकी • सामाजिक समावेशीकरण नीति तथा कार्यक्रम तयार नभएको	अन्धविश्वास आदी विरुद्ध जनचेतना सम्बन्धी अभिमुखीकरण • सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमको तर्जुमा	प्रणालीगत
८.१.२. समानुपातिक सहभागिता	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
८.२.१. सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण	१		यस अन्तर्गत बालबालिका पुर्नस्थापना केन्द्र, जेष्ठ नागरिक आश्रय केन्द्र, अशक्त स्याहार केन्द्र आदीको स्थापना र संचालनका लागि नीति कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने, सो अनुसार त्यस्ता केन्द्रहरु स्थापना भइ नियमित रुपमा संचालन नभएको र सेवाग्राहीलाई सो को सहज पहुँच नभएको	आश्रय तथा स्याहार केन्द्र संचालन नीति तर्जुमा गर्ने	संस्थागत
८.२.२. घरेलु हिंसा अन्त्यका लागि बहस, पैरवी तथा चेतनामूलक अभियान	१		टोल विकास संस्थालाई परिचालन गरी घरेलु हिंसा अन्त्यका लागि बहस पैरवी तथा अभियान संचालन सम्बन्धी कार्यक्रम नगरेको	घरेलु हिंसा अन्त्यका लागि बहस, पैरवी तथा चेतनामुलक अभियान/कार्यक्रम प्रर्याप्त र प्रभावकारी रुपमा गर्न टोल विकास संस्थाहरुलाई परिचालन गरेको हुने	मानव संशाधन
८.२.३. बालश्रम, बाल विवाह, बहुविवाह, दाइजो/दहेज, बोक्सी, छाउपडी जस्ता	१		अन्धविश्वास, कुरिती, कुप्रथा विरुद्ध जनचेतना तथा क्रियाकलापहरु संचालन नभएको	उपरोक्त तोकिएका कुप्रथा अन्त्यका लागि टोल विकास संस्था परिचालन	मानव संशाधन

स्वमूल्यांकनका विषय क्षेत्र र प्रमुख सूचक	पुर्णांक	प्राप्तांक	स्वमूल्यांकनमा कमजोर देखिएको सूचकका आधारमा देखिएको अन्तराल (Gap)	क्षमता विकासका लागि प्रस्तावित कार्यक्रम	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन वा संस्थागत वा प्रणालीगत)
प्रथासँग सम्बन्धि कार्यहरु				गरिएको हुने	
८.२.४. लैंगिक उत्तरदायी बजेट परीक्षण (GESI Audit)	१		GESI Audit नभएको, सो गर्ने कार्यक्रम पनि नरहेको	लैंगिक उत्तरदायी बजेट परीक्षण (जेसी अडिट) गर्ने प्रकृया अपनाइएको र सो अनुसार योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा भएको हुने	मानव संशाधन
८.३.१. महिला विरुद्ध हुने घरेलु हिंसाको घटनामा कमी	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
८.३.२. बालश्रम, बालविवाह, बहुविवाह, दहेज, बोक्सी, छाउपडी जस्ता प्रथा रोकथामका लागि तर्जुमा गरिएका कार्यक्रम लगानी	१		यस्ता कार्यक्रमको रोकथामको लागि कार्यक्रमहरु तर्जुमा गरेको नदेखिएको र लगानी समेत नदेखिएको	सशर्त अनुदान बाहेकका बाँकी बजेटको ०.५ प्रतिशतभन्दा माथि यस कार्यक्रममा बजेट छुट्याइएको हुने	मानव संशाधन
८.३.३. महिला/दलित/अपांगता भएका व्यक्ति संयोजक/अध्यक्ष भएको उपभोक्ता समितिहरुको संख्या	१		यो क्षेत्रबाट अध्यक्ष भएको उपभोक्ता समितिहरुको संख्या ३० प्रतिशतभन्दा बढी नभएको	यस सम्बन्धमा कार्यविधि तयार गरी त्यस्तो नेतृत्व तहमा ३० प्रतिशतभन्दा बढीको अध्यक्षता भएको हुने	प्रणालीगत
८.३.४. आर्थिक तथा सामाजिक रुपमा पछि परेका महिला, बालबालिका, दलित, अपांगता भएका व्यक्ति, जेष्ठ नागरिक, अल्पसंख्यक, सीमान्तकृत समुदायको सामाजिक र आर्थिक उत्थानमा गरिने लगानी	१	०.५	यो क्षेत्रका समुदायको सामाजिक एवं आर्थिक उत्थानमा १० प्रतिशतभन्दा बढी लगानी नभएको	यस्तो लगानी १० प्रतिशतभन्दा माथि भएको हुने	प्रणालीगत
९. वातावरण संरक्षण तथा विपद्	**९**	**५**			

स्वमूल्यांकनका विषय क्षेत्र र प्रमुख सूचक	पुर्णांक	प्राप्तांक	स्वमूल्यांकनमा कमजोर देखिएको सूचकका आधारमा देखिएको अन्तराल (Gap)	क्षमता विकासका लागि प्रस्तावित कार्यक्रम	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन वा संस्थागत वा प्रणालीगत)
व्यवस्थापन					
९.१.१. विपद् व्यवस्थापन	१	०.५	विपद् व्यवस्थापनका लागि योजना, नीतिगत व्यवस्था आदी नभएको । केवल राहत वितरण भएको	विपद् व्यवस्थापनका लागि स्थानीय ऐन, रणनीति, कार्ययोजना तयार भएको हुने र सोही अनुरुप कार्यान्वयन भई उद्धार तथा राहत सामग्रीहरुको उपलब्धताको सुनिश्चिता भएको हुने	प्रणालीगत
९.२.१. वातावरणीय प्रदूषण नियन्त्रण (जल, भूमि, ध्वनी, वायु र खाद्य)	१	०.५	वातावरणीय प्रदूषण नियन्त्रण कार्यक्रम संचालन भए पनि वायु प्रदुषणको स्तर राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरुप नभएको	वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रममा नै स्पष्ट देखिने गरी कार्यक्रम संचालन गर्ने गरेको र वायु प्रदुषणको स्तरको राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरुप भएको हुने	प्रणालीगत
९.२.२. वातावरणमैत्री पूर्वाधार	१		वातावरणमैत्री पुर्वाधारको लागि ऐन, नीति तथा वातावरणमैत्री स्थानीय शासनका पुर्वाधार तयार नभएको	स्थानीय वातावरण ऐन तथा वातावरणमैत्री नीति एवं कार्यक्रम तर्जुमा भई कार्यान्वयनमा आएको हुने र वातावरणमैत्री गाउँपालिका घोषणा भएको हुने	प्रणालीगत
९.२.३. विपद् जोखिम क्षेत्रको पहिचान र नक्सांकन	१		विपद् जोखिम क्षेत्रको पहिचान र नक्सांकन सम्म भएको तर सो अनुसार योजना तर्जुमा भई वार्षिक कार्यक्रममा रहने नगरेको	विपद् जोखिम कार्ययोजना बमोजिम तोकिएको जोखिम क्षेत्र र नक्सांकनका आधारमा कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिएको हुने	प्रणालीगत मानव संशाधन
९.३.१. वातावरणीय क्षेत्र प्रबर्द्धनमा बजेट	१	०.५	बाल उद्यान, खुला क्षेत्र, हरियाली क्षेत्र	वातावरणीय क्षेत्र र जलवायु	प्रणालीगत

स्वमूल्यांकनका विषय क्षेत्र र प्रमुख सूचक	पुर्णांक	प्राप्तांक	स्वमूल्यांकनमा कमजोर देखिएको सूचकका आधारमा देखिएको अन्तराल (Gap)	क्षमता विकासका लागि प्रस्तावित कार्यक्रम	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन वा संस्थागत वा प्रणालीगत)
विनियोजन			विस्तारका लागि समानिकरण अनुदानको ३ प्रतिशतभन्दा बढी बजेट विनियोजन र खर्च नभएको	परिवर्तनसम्बन्धमा बजेट विनियोजन	
९.३.२. वातावरण संरक्षणमा टोल विकास संस्था, नागरिक तथा निजी क्षेत्र र गै.स.स. को सहभागिता	१	०.५	वातवरण संरक्षणका ५० प्रतिशतभन्दा बढी कार्यक्रममा संस्थाहरुको सहभागिता नदेखिएको	वातावरण क्षेत्रमा गैरसरकारी संस्थाहरु र निजीक्षेत्रको संलग्नतासम्बन्धी कार्यविधि	प्रणालीगत
९.३.३. स्थानीय विपद् व्यवस्थापन कोषमा बजेट विनियोजन र खर्च (वार्षिक रुपमा)	१	१	अन्तराल नदेखिएको		
९.३.४. टोल विकास संस्था गठन तथा संचालन	१	१	अन्तराल नदेखिएको		प्रणालीगत
९.३.५. एम्बुलेन्स, अग्नी नियन्त्रण जस्ता आकस्मिक सेवाहरुको उपलब्धता	१	१	अन्तराल नदेखिएको		प्रणालीगत
१०. सहकार्य र समन्वय	**६**	**०.५**			
१०.१.१. संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबीचको सहकार्य र समन्वय	१	०.५	सहकार्य र समन्वय सम्बन्धमा संघ र प्रदेशसँग नीतिगत एवं कार्यगत समन्वय गरेर मात्र आफ्ना नीति तथा कार्यक्रम तय गर्ने पद्धति नदेखिएको	संघ र प्रदेशसँग नीतिगत एवं कार्यगत समन्वय गरेर मात्र आफ्ना नीति तथा कार्यक्रमको समन्वयात्मक पद्धति नदेखिएको सहकार्य र समन्वय	
१०.१.२. अन्तर स्थानीय तह सहकार्य र समन्वय (प्राकृतिक श्रोतको संरक्षण र उपयोग, पूर्वाधार निर्माण, वातावरण	१		हरेक वर्ष कम्तीमा एक क्षेत्रमा सहलगानीका कार्यक्रम संचालन हुनुपर्नेमा सो नभएको	पूर्वाधार निर्माण, आपतकालीन सेवा व्यवस्थापन, राजस्व संकलनमा हरेक बर्ष अन्तर स्थानीय तह	प्रणालीगत

स्वमूल्यांकनका विषय क्षेत्र र प्रमुख सूचक	पुर्णांक	प्राप्तांक	स्वमूल्यांकनमा कमजोर देखिएको सूचकका आधारमा देखिएको अन्तराल (Gap)	क्षमता विकासका लागि प्रस्तावित कार्यक्रम	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन वा संस्थागत वा प्रणालीगत)
संरक्षण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन, आपतकालीन सेवा व्यवस्थापन, राजस्व संकलन आदी)				सहकार्यसम्बन्धी कार्यविधिको तर्जुमा	
१०.२.१. दुई वा सो भन्दा बढी स्थानीय तहको सरोकारको विषयमा बन्ने समितिहरुको गठन र संचालन	१		साझा हित र सरोकारका विषयमा आवश्यक पर्ने संयुक्त समिति गठन भएको नदेखिएको	संयुक्त समिति गठन विधि	संस्थागत
१०.३.१. अन्तर सरकारी समन्वय तथा सहजीकरण	१		समन्वय र सहजीकरण गर्न संयन्त्र गठन नभएको	संघ र प्रदेशबाट संचालित आयोजना कार्यान्वयनमा समन्वय, सहजीकरण र समन्वयात्मक विषय	संस्थागत
१०.३.२. अन्तर स्थानीय तह साझेदारी	१		लागत न्यूनीकरण एवं प्रभावकारी सेवा प्रवाहको लागि अन्य स्थानीय तहसँग साझेदारीमा आयोजनाको व्यवस्थापन गर्ने प्रकृया सुरु नभएको	लागत न्यूनीकरण एवं सेवा प्रवाहको लागि निकट स्थानीय तहसँग साझेदारीमार्फत कार्य सम्पादन	संस्थागत
१०.३.३. जिल्ला समन्वय समितिसँगको समन्वय	१		जिल्ला समन्वय समितिबाट प्राप्त पृष्ठपोषण, सुझाव र अनुगमन प्रतिवेदन माथि कार्यपालिकामा छलफल भई आवश्यक निर्णय गर्ने नपाइएको	जिल्ला समन्वय समितिको पृष्ठपोषण, सुझाव र अनुगमन प्रतिवेदन उपर कार्यशाला	संस्थागत
जम्मा	१००	५८.७५			

३. पूर्वाधार विश्लेषण

पालिकाको पूर्वाधारको क्षेत्र	विद्यमान पूर्वाधारको अवस्था	अपेक्षित पूर्वाधार	गर्नुपर्ने कार्य वा सुधार	समय सीमा
१. पालिकाको आफ्नै भवन भएको	पालिकाको आफ्नै भवन नभएको, भवन निर्माणाधिन अबस्थामा रहेको । DPC level मा पुगेको	पालिकाको आफ्नै भवन निर्माण सम्पन्न भएपछि सेवा प्रबाहमा सुधारको अपेक्षा गरिएको छ ।	सार्वजनिक खरिद प्रक्रिया र करार व्यबस्थापनसम्बन्धी प्रशिक्षण	२०८० चैत्र सम्म
२. फर्निचरको उपलब्धता	पालिकाको आफ्नै भवन नभएको, कारण फर्निचरलगायतका अन्य भौतिक बस्तको अनमान गर्न नसकिएको	निर्धारित समयमा नै पालिकाको आफ्नै भवन हुनुपर्ने , फर्निचरलगायतका अन्य भौतिक बस्तुको अनुमान गर्न नसकिएको	–सार्वजनिक खरिद प्रक्रिया र करार व्यबस्थापनसम्बन्धी प्रशिक्षण –जिन्सी तथा सम्पत्ति व्यबस्थापनसम्बन्धी सीप विकास प्रशिक्षण	२०७८ कात्तिक देखि २०७८ चैत्र सम्म
३. शाखागत विभाजन अनुसारको पूर्वाधार		आफ्नो भवन नभएकोले शाखागत विभाजन अनुसारको भौतिक सुविधामा कमी रहेको	भवनको आवश्यकता सम्बन्धमा प्रबिधिक कार्य र बजेट व्यबस्थापन सम्बन्धमा	२०७८ कात्तिक देखि २०७८ चैत्र सम्म
४. कम्प्युटर ल्यापटपको पर्याप्तता			आवश्यकता अनुसार कम्प्युटर ल्यापटपको व्यबस्था	२०७८ पौष सम्म

४. समिति उपसमितिहरुको अवस्था विश्लेषण

संविधान तथा स्थानीय सरकार संचालन ऐनमा दिइएको कार्य जिम्मेवारी	कार्य सम्पादनको विद्यमान अवस्था	कार्य सम्पादनमा देखिएको अन्तराल (Gap)	क्षमता विकासका लागि प्रस्तावित कार्यक्रम	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन वा संस्थागत वा प्रणालीगत)
• **दफा २२.समितिको गठन**–पालिकाको सभाले आफ्नो कार्य प्रणालीलाई व्यबस्थित गर्न कुनै एक सदस्यको संयोजकत्वमा लेखा समिति, विधायन समिति, सुशासन समिति लगायत अन्य समिति र विशेष समितिको गठन गर्न सक्नेछ । • सभा तथा समितिहरु एवं संयुक्त समितिहरुको गठन र संचालन मेलमिलाप र मध्यस्थता	• सबै समितिहरु नियमित बैठक बस्ने, र बैठकका निर्णयहरु सबै समयमा कार्यान्वयन हुन नसकेको • समितिहरु एवं संयुक्त समितिहरु गठन भइ परिचालनमा आएका	• सबै समितिहरु नियमित बैठकको आवश्यकता देखिएको • बैठक संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि तर्जुमा नभएको	• बैठकका एजेण्डाको विषयमा कानूनी प्रावधान तथा विषयगत अबधारणाको आधारमा प्रस्तुती गर्न सक्ने क्षमता विकाससम्बन्धी प्रशिक्षण • बैठक संचालन तथा समितिहरुको क्रियाशीलतासम्बन्धी कार्यविधिको तर्जुमा	मानव संशाधन मानव संशाधन
दफा ४६. प्रशासन तथा न्यायीक समिति न्यायीक समितिले घरजग्गा विबाद, अन्य व्यक्तिलाई परेको असर, सम्बन्ध विच्छेद, कुटपिट, गाली बेइजति आदि	इजलासमा आवश्यक प्रविधिहरु जडान भएको, सबै मेलमिलाप केन्द्रहरुमा कानुनी किताब उपलब्ध गराइएको, नगरस्तरीय मेलमिलाप समितिहरु गठन भएको,	.....	.....	.....
दफा ६५. स्थानीय राजस्व परामर्श समिति	• आ.व. ०७७।७८ मा राजस्व परामर्श	आन्तरिक आय प्रक्षेपण अनुसार आय संकलन गर्न सक्ने दक्ष	आन्तरिक आयको बार्षिक प्रक्षेपण बमोजिम संकलन गर्न सक्ने क्षमताको बिकास	मानव संशाधन

संविधान तथा स्थानीय सरकार संचालन ऐनमा दिइएको कार्य जिम्मेवारी	कार्य सम्पादनको विद्यमान अवस्था	कार्य सम्पादनमा देखिएको अन्तराल (Gap)	क्षमता विकासका लागि प्रस्तावित कार्यक्रम	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन वा संस्थागत वा प्रणालीगत)
• राजस्व सम्बन्धी नीति ऐन नियम र सो को परिपालना गर्ने, • स्रोत, दर, दायराको निर्णय गर्ने • व्यबसायको प्रवर्द्धन र रोजगारीको सृजना गर्ने • कर, गैरकर आम्दानी, सेवा शुल्क, दस्तुर, आदि बारे निर्णय लिने	समितिको बैठक बसी प्रतिवेदन पेश गरेको • आ.व. ०७६।७७ मा विभिन्न कर एवं दस्तुरहरु प्रस्तावित भन्दा कम संकलन भएको ।	जनशक्तिको क्षमता कमी भएको		
दफा ६६. स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति • आयको प्रक्षेपण गर्ने • आन्तरिक आय, राजस्वको बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने राजस्व, • वित्तीय हस्तान्तरणबाट प्राप्त हुने र आन्तरिक ऋणबाट प्राप्त हुने • प्रक्षेपित स्रोत साधनको सन्तुलित रुपमा वितरण हुने ।	• स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति गठन भएको • आन्तरिक आय, हस्तान्तरणबाट प्राप्त आय, र अनुदानको रकमलाई सन्तुलित रुपमा वितरण गरी पालिकाको सन्तुलित विकासमा प्राथमिकता दिन पर्ने	–स्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण समिति, राजस्व परामर्श समिति, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति जस्ता संयन्त्रहरु क्रियासिल बनाएमा स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमाको निर्धारण यथार्थपरक हुने । –विषयगत शाखा, वडा समितिले निर्धारित समयमा नै आयोजना, कार्यक्रम र अनुमानित बजेट तर्जुमा गरी कार्य पालिकामा पेश गर्ने छ ।	–स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिलगायत सम्बन्धित कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि –आयोजना, कार्यक्रम र अनुमानित बजेट तर्जुमा गरी कार्यपालिकामा पेश गर्ने विधिको तर्जुमा जनप्रतिनिधि, कर्मचारी र करदाताको क्षमता विकास कार्यक्रम आन्तरिक राजस्व परिचालनको सम्भाव्यता अध्ययन र विश्लेषणसम्बन्धी कार्य	–मानव संशाधन –प्रणालीगत

संविधान तथा स्थानीय सरकार संचालन ऐनमा दिइएको कार्य जिम्मेवारी	कार्य सम्पादनको विद्यमान अवस्था	कार्य सम्पादनमा देखिएको अन्तराल (Gap)	क्षमता विकासका लागि प्रस्तावित कार्यक्रम	क्षमता विकासको क्षेत्र (मानव संशाधन वा संस्थागत वा प्रणालीगत)
दफा ६७. बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति ● समितिले दिएको बजेट सीमा भित्र रही बजेट तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण गर्ने ● विषय क्षेत्रगत रुपमा छलफल गर्ने ● योजना तथा कार्यक्रममा दोहोरो हुन नदिने	● समितिले दिएको बजेट सीमा भित्र रही बजेट तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण गरे पछि मात्र बजेट तथा कार्यक्रमको तर्जुमागर्ने ● विषय क्षेत्रगत रुपमा छलफल गरी कार्यक्रममा दोहोरो हुन नदिने	● बजेट तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण विषय क्षेत्रगत रुपमा स्थानीय आवश्कतालाई विचार गरी तर्जमा गर्ने	● बजेट तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण गर्ने संरचना र सो को विधिको निर्माण	–संस्थागत

५.३. गंगाजमुना गाउँपालिकाको सवल र कमजोर पक्षको आँकलन

SWOT Analysis

(क) सवल पक्ष (Strength)	(ख) कमजोर पक्ष (Weakness)
१.संघबाट तयार भएका निर्देशिकाहरु गंगा जमुना गाउँपालिकाले आफुले कार्यान्वयनमा ल्याउनुलाई सबल पक्षलाई मान्न सकिन्छ, जस्तै :– -स्थानीय तहको कार्य संचालन निर्देशिका, २०७७, -टोल विकास संस्था (गठन तथा परिचालन) कार्यविधि, २०७७,	१.Public Policy and Management विषयको छात्रवृत्तिमा यस पालिकाबाट काठमाडौं विश्वविद्यालय स्कूल अफ म्यानेजमेन्टमा कुनै कर्मचारी मनोनयन नहुनु ।
२.महिला बिरुद्ध हुने हिंसामा कमी आएको ।	२.लागत न्युनिकरण गरी प्रभावकारी सेवा प्रवाह हुन नसकेको ।
३.लैङ्गिक उत्तरदायी बजेटको परीक्षणको ब्यबस्था भएको ।	३.जोखिममा आधारित आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तर्जुमा नभएको ।
४.बिभिन्न समितिको गठन गरी नियमित रुपमा बैठक बस्नु पर्ने ब्यबस्था भएको ।	४.आवधिक प्रतिवेदन र बित्तीय विवरणको प्रेषण हुन नसकेको
५.आय-व्ययको विवरण कानुनी ब्यबस्था बमोजिम सार्वजनिक भएको ।	५. अधिकांश कर्मचारीहरुमा सूचना प्रबिधि संम्बन्धी ज्ञान, सीप र अभ्यासमा कमी हुनु ।
६.सेवा प्रबाहको कार्यदक्षता र प्रभावकारिता बारे अध्ययन गर्ने व्यवस्था हुनु ।	६. स्थानीय उत्पादनको प्रबर्द्धन र बजारीकरणको ब्यवस्था नहुनु ।
७.सामाजिक सुरक्षा भत्ताको बितरण बैंकिङ्ग प्रणाली मार्फत हुनु ।	७.पालिकामा तालिम प्राप्त जनशक्तिको अभाव,
८. उच्च शिक्षण संस्थानहरुसँगको सन्निकटता,	८.दरबन्दी अनुसारको जनशक्ति पूर्ति नहुनु,
९. तुलनात्मक लाभ भएको कृषि योग्य जमिनको प्रचुरता,	९.आन्तरिक स्रोतको परिचालन हुन नसक्नु,
१०.पर्यटकीय गन्तव्य भएको अवस्था,	१०.स्थानीय तहको घरजग्गा वहाल कर व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७६
११.वन, जंगल लगायत प्राकृतिक स्रोतको प्रचुरता	११.मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार नहुनु,
१२.राजस्व सुधार कार्य योजनामा सम्पत्ति कर संकलनसम्बन्धी अध्ययन प्रस्ताव	१२.विभिन्न समितीको बैठक बस्ने संम्बन्धी कार्यबिधि नभएको ।
१३.स्थानीय तहको आबधिक योजना (२०७६-७७ देखि २०८०-८१) सम्म तर्जुमा भएको	१३.राजस्व सुधार कार्ययोजना सम्बन्धी दिग्दर्शन, २०७६ अनुरुपको राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार नभएको
	१४. १८.राष्ट्रिय सामाजिक समावेशीकरण नीति,

	२०७७ लाई आन्तरिकीकरण नगरेको
	१५.स्थानीय तहको व्यवसाय कर सम्बन्धी कार्यविधि, २०७६ अनुरुपका कार्यक्रमहरु संचालन नभएको
	१६.गाउँपालिकाको संस्थागत प्रबन्ध, सेवा प्रवाह र वार्षिक विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनको अनुगमन सम्बन्धी सफ्टवेयर तयार नभएको
	१७.जिल्ला समन्वय समितिले गर्नुपर्ने अनुगमन तथा मुल्यांकनका प्रतिवेदनहरु पालिकाले प्राप्त गरी सो उपर आफ्नो प्रतिक्रिया नदिएको
(ग) अवसर (Opportunity)	**(घ) चुनौती (Threats)**
१.बागमती प्रदेश अन्तर्गत रहेको प्रदेश सुशासन केन्द्र बागमतीबाट स्थानीय तहको क्षमता विकास योजनामा यस गाउँपालिका छनौट हुनु एउटा अवसरको रुपमा पाइएको छ :– १.क्षमता बिकास तर्जुमाको लागि छनौट हुनु ।	१.प्रत्येक तीन बर्षमा कम्तीमा १ हप्ताको तालिम लिनुपर्ने भएतापनि क्षमता बिकास प्रशिक्षणमा सहभागी हुन नपाएका
२.राजस्वको दायरा फराकिलो हुदै जानु ।	२.गाउँपालिकाका ७ वटै वडाहरु ग्रामिण अवस्थामा रहनु
३.अन्तरसरकारी समन्वय र सहजीकरणको ब्यबस्था भएको ।	३.शाखा प्रमुखसंग कार्यसम्पादन सम्झौता नभएको ।
४.अधिकांश भुक्तानीहरु इ-पेमेन्ट माफर्त हुदै जानु ।	४.गैरसरकारी संस्थासंगको नगद लागत साझेदारी कार्यक्रममा ३०% सम्म पुग्न नसक्नु ।
५.वडा-वडामा घुम्ती सेवा संचालन गरिने व्यबस्था भएको ।	५.पर्यटकीय गन्तव्यको तुलनात्मक लाभ लिन नसक्नु,
६.उपभोक्ता समितिको गठन र सम्झौताको लागि शिविर खडा गर्न सकिने ।	६.सार्वजनिक खरिदसंम्बन्धी ऐन नियमको जानकारी हुन नसक्नु ।
७.नगर यातायात गुरु योजना तर्जुमा गर्ने व्यबस्था भएको ।	७.वाताबरण मैत्री पुर्वाधारको निर्माण हुन नसक्नु ।
८.माडी नगरपालिकामा रहेको प्रसिद्ध स्थललाई पर्यटकीय गन्तव्य स्थान बनाउन सकिने,	८.परम्परागत आधारमा खेती गर्ने हुँदा कृषिमा आधुनिकीकरण भई नसक्नु,
९.कृषिमा व्यवसायीकरण गरी 'एक वडा, एक उत्पादन' को अवधारणा लागु गरी जनताको आयस्तर बढाउन सकिने,	९.राजस्व संकलन कार्य अनुमानको ९०% भन्दा कम हुनु ।
१०.गाउँपालिकाको आफ्नै प्रशासकीय भवन नभएको, आगामी आर्थिक वर्षमा निर्माण	१०.हरेक बर्ष बेरुजुको रकम बढदै जानु ।

सम्मपन्न सकिने गरी भवन निर्माण कार्य सुरु भएको	
११. गाउँपालिकाको संस्थागत स्वमुल्यांकन गर्दा ५८.७५ अंकको नतिजा हासिल भएको । प्रारम्भिक वर्ष भएकोले यो अंकलाई आधार अंक मानी आगामी वर्षहरुमा प्रगति गर्ने अवसर मिलेको छ ।	११.दिगो विकासका अन्तराष्ट्रिय लक्ष्यलाई स्थानीयकरण गर्न कठिनाइ हुनु ।
१६.गङ्गाजमुना गाउँ पालिकाको उत्तर-पश्चिमतिर रहेको प्राकृतिक पर्यटकीय स्थललाई पर्यटकीय गन्तव्य स्थान बनाउन सकिने,	१२.गैर-सरकारी संस्थाका कार्यक्रमलाई पालिकाको कार्यक्रममा समन्वय गर्न नसक्नु ।
	१३.एकिकृत बस्ती बिकासको अबधारणालाई ब्यवहारमा ल्याउन कठिनाई हुनु ।
	१४.जनशक्तीको क्षमता बिकासमा चालु खर्चको १.५% भन्दा पनि कम खर्च भएको ।

पालिकाको क्षमता विकासका रणनीतिहरु

- योजना तर्जुमा प्रक्रिया र मध्यमकालिन खर्च संरचनाको तयारी र कार्यान्वयन, समन्वय तथा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- वित्त व्यवस्थापनका आधारभूत तत्वहरु जस्तैः NPSAS, SuTRA का विषयमा सम्बन्धित कर्मचारीहरुलाई दक्ष बनाउदै वित्तिय व्यवस्थापनलाई नियमन, पारदर्शी, जवाफदेही, परिणाममुखी एवं यथार्थपरक बनाउने ।
- पालिकालाई आवश्यक पर्ने विभिन्न सफ्टवेयरहरु (योजना, खरिद, जिन्सी, व्यक्तिगत घटना दर्ता, सूचना प्रणाली आदी) को निर्माण एवं खरिद तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- आयका दायरा बढाउँदै पालिकाको आन्तरिक आय वृद्धि गर्ने
- सार्वजनिक व्यबस्थापनका नवीवनतम आयामहरुको प्रयोग गरी कार्य व्यबहार तथा सरोकारवालाहरुसँगको अन्तरसम्बन्धलाई सुदृढ गर्ने ।
- पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुमा ज्ञान, सीप, अवधारणा एवं व्यबहारसम्बन्धी क्षमता विकास गर्ने ।

यस परिच्छेदमा गरिएको क्षमता विकासको आवश्यकता पहिचान, लेखाजोखा, पालिकाको सवल एवं कमजोर पक्षको आँकल एवं सो को आधारमा लिइएको क्षमता विकास रणानीतिमा आधारित रही तयार गरिएको यस गाउँपालिकाको क्षमता विकास कार्यान्वयन कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएको छ ।

परिच्छेद ६
क्षमता विकास योजना

क्षमता विकास कार्यान्वयन कार्ययोजनामा

सम्बन्धित दस्ताबेजहरुको अध्ययन, स्थलगत अध्ययन, छलफल, अन्तरकृया, टेलिफोन, इमेल आदिको माध्यमबाट प्राप्त भएसम्मका तथ्यांक एवं सूचनाहरुका आधारमा गङ्गाजमुना गाउँपालिकाको क्षमता विश्लेषण गर्दा देखिएको अन्तराल पुरा गर्ने सिफारिसहरु, आगामी तीन वर्षका लागि अनुमानित लागत, क्रियाकलापहरुको प्राथमिकीकरण समेत गरिएको क्षमता विकास कार्ययोजना देहाय बमोजिम छ । त्यस गाउँपालिकामा विभिन्न पक्षमा आगामी तीन बर्षमा क्षमता विकास योजनासम्बन्धी उद्देश्य हासिल गर्न संचालन गरिने विभिन्न क्रियाकलापका लागि आर्थिक बर्षगत रुपमा आवश्यक पर्ने अनुमानित रकम निम्न अनुसार संक्षेपमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्षमता विकास योजनाको कार्यान्वयन कार्यतालिका (०७८।७९-०८०।८१)

क्र.सं.	पदाधिकारीगत क्रियाकलाप	लक्षित शाखा/ सहयोगी	प्रस्तावित बजेट (०००)	योजनाको अवधि (३ वर्ष)			कार्यान्वयन प्राथमिकता
				२०७८-७९	२०७९-८०	२०८०-८१	
१.	बजेट तर्जुमा र प्रगति समीक्षा सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	आर्थिक प्रशासन शाखा	३,००	२,५०	५०	०	प्रथम
२.	योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शनको तयारी	प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	४,००	४,००	०	०	तेस्रो
३.	मध्यमकालिन खर्च संरचना सम्बन्धी प्रशिक्षण	प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	३,००	२,५०	०	५०	प्रथम
४.	दिगो विकासका लक्ष्यहरु स्थानीयकरण सम्बन्धी नीति, कार्ययोजना र प्रतिवेदन सम्बन्धी प्रशिक्षण	प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	३,००	०	२,५०	५०	प्रथम

क्र.सं.	पदाधिकारीगत क्रियाकलाप	लक्षित शाखा/ सहयोगी	प्रस्तावित बजेट (०००)	योजनाको अवधि (३ वर्ष)			कार्यान्वयन प्राथमिकता
				२०७८-७९	२०७९-८०	२०८०-८१	
५.	योजनाको प्राथमिकीरण गर्न निर्धारक मानकहरुको प्रयोग सम्बन्धमा सीप बिकास प्रशिक्षण	प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	२५०	१००	१५०	०	तेस्रो
६.	कानुन निर्माण सम्बन्धी प्रशिक्षण	प्रशासन तथा न्यायीक समिति	२५०	२००	५०	०	द्धितिय
७.	कानुन तर्जुमा विज्ञ वा जनशक्तिको व्यवस्थापन	प्रशासन तथा न्यायीक समिति	३००	१००	१००	१००	प्रथम
८.	सुशासन, नेतृत्व विकास, नयाँ सार्वजनिक व्यबस्थापनलगायतका नविनतम् आयाम सम्बन्धी प्रशिक्षण	प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	३,५०	२५०	१००	०	द्धितिय
९.	समन्वय तथा निर्णय प्रकृया सम्बन्धी कार्यविधि	प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	२,००	१५०	०	५०	द्धितिय
१०.	स्थानीय सेवा व्यबस्थापन सम्बन्धी नीति, सेवा शर्तको तर्जुमा	प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	३,००	१५०	५०	१००	द्धितिय
११.	O & M सर्भे सम्बन्धी प्रशिक्षण कार्यक्रम	प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	२,५०	५०	१५०	५०	प्रथम
१२.	संयोजनको अबधारणा र संयोजकको भूमिकासम्बन्धमा सीपमुलक तालीम	प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	३,००	१००	१००	१००	प्रथम
१३.	निर्णय प्रकृया सम्बन्धी तालिम	प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	३,००	२००	५०	५०	द्धितिय
१४.	पदाधिकारीको आचार संहिता तर्जूमा	प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	४,००	२००	१००	१००	प्रथम
१५.	पदाधिकारीको आचार संहिताको तर्जूमा सम्बन्धी आधारभूत तालीम	प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	४,००	२००	२००	०	द्धितिय
१६.	विकास आयोजनाको अनुगमन तथा मुल्यांकनका विषयक	प्रशासन, योजना तथा	३,५०	१५०	१००	१००	प्रथम

क्र.सं.	पदाधिकारीगत क्रियाकलाप	लक्षित शाखा/ सहयोगी	प्रस्तावित बजेट (०००)	योजनाको अवधि (३ वर्ष)			कार्यान्वयन प्राथमिकता
				२०७८-७९	२०७९-८०	२०८०-८१	
	सीपमलूक क्षमता विकास कार्यक्रम	अनुगमन शाखा					
१७.	योजना कार्यान्वयनमा गुणस्तरीयता अभिवृद्धि सम्बन्धी आधारभूत तालिम	पुर्वाधार विकास तथा वातावरण व्यबस्थापन शाखा	५,००	४००	५०	५०	द्धितिय
१८.	योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शनको तयारी	योजना शाखा	४,५०	१५०	२००	१००	तेस्रो
१९.	आन्तरिक आयको बार्षिक प्रक्षेपण बमोजिम संकलन गर्न सक्ने क्षमताको बिकास	आर्थिक प्रशासन शाखा	३,५०	२००	०	१५०	प्रथम
२०.	NPSAS र SuTRA सम्बन्धि सीप विकास प्रशिक्षण	आर्थिक प्रशासन शाखा	४,२५	२००	१५०	७५	प्रथम
२१.	बेरुजु फछ्र्यौट सम्बन्धी उत्प्रेरणात्मक प्रशिक्षण	आर्थिक प्रशासन शाखा	५,००	३००	२००	०	द्धितिय
२२.	आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्बन्धित कर्मचारीहरुको वृत्ति विकास कार्यक्रम	आर्थिक प्रशासन शाखा	२,००	१५०	०	५०	द्धितिय
२३.	आन्तरिक लेखापरीक्षणको योजना, परीक्षण सूचि र प्रतिवेदनसम्बन्धी कार्यशाला	आर्थिक प्रशासन शाखा	२,५०	०	१५०	१००	प्रथम
२४.	सार्वजनिक खरिद प्रक्रिया र करार व्यबस्थापनसम्बन्धी प्रशिक्षण	आर्थिक प्रशासन शाखा	३,००	१००	१००	१००	प्रथम
२५.	जिन्सी तथा सम्पत्ति व्यबस्थापनसम्बन्धी सीप विकास प्रशिक्षण	आर्थिक प्रशासन शाखा	२,००	१५०	०	५०	तेस्रो
२६.	भवनको आवश्यकता, प्रबिधिक कार्य र बजेट व्यबस्थापन सम्बन्धमा	प्राविधिक शाखा	५,००	५,००	०	०	दोस्रो
२७.	लेखा समिति कार्य सञ्चालन नियमावलीको तर्जुमा	आर्थिक प्रशासन शाखा	३,००	०	२००	१००	दोस्रो
२८.	आन्तरिक आयको तुलनात्मक रुपमा आय वृद्धि सम्बन्धी सामूहिक छलफल (focal group discussion) कार्यक्रम	आर्थिक प्रशासन शाखा	१,५०	१००	५०	०	दोस्रो
२९.	राजस्व परामर्श समितिलाई विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्न विज्ञहरुको रोष्टर तयारसम्बन्धी अभ्यास	राजस्व शाखा	४,००	२००	०	२००	तेस्रो
३०.	सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परिक्षण र सार्वजनिक परिक्षणको ढाँचा निर्धारण बारे गोष्ठी	योजना शाखा, प्रशासन शाखा	६,५०	३५०	१५०	१५०	प्रथम

क्र.सं.	पदाधिकारीगत क्रियाकलाप	लक्षित शाखा/ सहयोगी	प्रस्तावित बजेट (०००)	योजनाको अवधि (३ वर्ष)			कार्यान्वयन प्राथमिकता
				२०७८-७९	२०७९-८०	२०८०-८१	
३१.	सार्वजनिक खरिद सम्बन्धी प्रारम्भिक क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	आर्थिक प्रशासन शाखा	३,००	१००	१००	१००	प्रथम
३२.	सार्वजनिक नीजि साझेदारी नीतिको तयारी	प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	१,००	५०	२५	२५	प्रथम
३३.	भवन निर्माण मापदण्ड अन्तर्गत EBPS को कार्यान्वयन	प्राविधिक शाखा	२,५०	२००	०	५०	प्रथम
३४.	सरसफाई र गुणस्तरीय कार्य सम्बन्धी जन चेतानमूलक उत्प्रेरणात्मक कार्यक्रम	स्वास्थ्य शाखा	२,५०	१५०	५०	५०	प्रथम
३५.	स्वास्थ्य संस्था दर्ता, नवीकरण, स्तरोन्नतिको कार्यविधि	स्वास्थ्य शाखा	३,००	२००	१००	०	द्वितीय
३६.	स्वास्थ्य सेवा थप सम्बन्धी नीति तथा कार्यविधिको तयारी	स्वास्थ्य शाखा	३,००	१००	१००	१००	द्वितीय
३७.	फोहोर मैला व्यबस्थापन ऐनको तर्जुमा गर्ने	स्वास्थ्य शाखा	२,५०	१५०	०	१००	प्रथम
३८.	अनुदान परिचालन सम्बन्धी कार्यविधिको तयारी	स्वास्थ्य शाखा	३,००	१५०	१५०	०	तेस्रो
३९.	गैरसरकारी संस्थासँग साझेदारी तथा सहकार्य सम्बन्धी कार्यविधि	स्वास्थ्य शाखा	२,००	१००	५०	५०	द्वितीय
४०.	टोल विकास संस्था सदस्यहरुलाई जानकारीमूलक अभिमुखीकरण कार्यक्रम	सामाजिक शाखा	३,००	१५०	१५०	०	प्रथम
४१.	अतिरिक्त शैक्षिक कियाकलापको संचालन सम्बन्धी आवश्यक अभिमुखीकरण कार्यक्रम	शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा	४,००	२००	०	२००	
४२.	प्रविधिक बिषयक शिक्षणसम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम	शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा	२,००	१५०	५०	०	द्वितीय
४३.	अतिरिक्त शैक्षिक कियाकलाप संचालनमा सिक्ने सिकाउने संस्कृतिको प्रवर्द्धन सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम	शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा	२,५०	१५०	५०	५०	द्वितीय
४४.	स्थानीय अभिलेखको लागि नीति र मापदण्डको तर्जुमा	प्रशासन शाखा	३,००	२००	१००	०	द्वितिय

क्र.सं.	पदाधिकारीगत क्रियाकलाप	लक्षित शाखा/ सहयोगी	प्रस्तावित बजेट (०००)	योजनाको अवधि (३ वर्ष)			कार्यान्वयन प्राथमिकता
				२०७८-७९	२०७९-८०	२०८०-८१	
४५.	चौमासिक प्रतिवेदन तयारी तथा सार्वजनिकीकरण सम्बन्धी सहजीकरण कार्यक्रम	प्रशासन शाखा, खरिद इकाई	१,००	१००	०	०	प्रथम
४६.	सूचना प्रविधि सम्बन्धी सीप बिकास प्रशिक्षण	प्राविधिक शाखा	२,००	१००	५०	५०	द्वितिय
४७.	क्षमता विकास योजनामा पदाधिकारी तथा कर्मचारी सहभागिताको चेतना जागरणसम्बन्धी अभिमुखीकरण	प्रशासन शाखा	१,५०	५०	५०	५०	तृतीय
४८.	कार्यसम्पादन सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम	प्रशासन शाखा	१,००	५०	५०	०	प्रथम
४९.	जनशक्ति विकासमा लगानीसम्बन्धी पृष्ठपोषण कार्यक्रम	प्रशासन शाखा	३,००	१००	१००	१००	तृतीय
५०.	बीउ बिजन, मलखाद तथा औषधीसम्बन्धी नियमन कार्यविधिको तर्जुमा	कृषि शाखा	२,००	१५०	५०	०	प्रथम
५१.	प्रांगारिक खेती तथा मल बनाउने सीपमुलक तालिम	पसु विकास शाखा	२,००	१००	०	१००	तृतीय
५२.	गैसस क्रियाकलापलाई पालिकाको वार्षिक कार्यक्रममा समावेश गर्न पुनर्ताजगी कार्यक्रम	प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	२,००	०	२००	०	प्रथम
५३.	बेरोजगार, श्रमिक आदिको तथ्यांक संकलनका साथै रोजगार सूचना केन्द्रको संचालन	योजना शाखा	२,५०	१५०	५०	५०	द्वितीय
५४.	रोजगारीबाट फर्किएकाको ज्ञान, सीप र उद्यमशिलता को उपयोग सम्बन्धी कार्यविधि	योजना शाखा	२,००	५०	१००	५०	प्रथम
५५.	घरेलु हिंसा अन्त्यका लागि बहस, पैरवी नीति तथा ऐनको तर्जुमा	सामाजिक शाखा	२,००	५०	१००	५०	तेस्रो
५६.	घरेलु हिंसा अन्त्यका लागि जन-चेतनामुलक कार्यक्रम	सामाजिक शाखा	३,००	१००	१००	१००	प्रथम
५७.	सामाजिक कुरिती, कुप्रथा, अन्धविश्वास आदि विरुद्ध जनचेतना सम्बन्धी अभिमुखीकरण	सामाजिक शाखा	२,५०	१५०	१००	०	प्रथम
५८.	सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमको तर्जुमा	सामाजिक शाखा	१,५०	५०	५०	५०	तेस्रो
५९.	सेवा प्रवाह सम्बन्धी निर्णयहरु बडापत्र बमोजिम कार्यान्वयन गर्ने सशक्तिकरण कार्यक्रम	प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	३,००	१००	१००	१००	तेस्रो

क्र.सं.	पदाधिकारीगत क्रियाकलाप	लक्षित शाखा/ सहयोगी	प्रस्तावित बजेट (०००)	योजनाको अवधि (३ वर्ष)			कार्यान्वयन प्राथमिकता
				२०७८-७९	२०७९-८०	२०८०-८१	
६०.	जिल्ला समन्वय समितिको पृष्ठपोषण, सुझाव र अनुगमन प्रतिवेदन उपर कार्यशाला	प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	४,००	२००	२००	०	प्रथम
६१.	विपद् व्यवस्थापन कोषको संचालन प्रणालीको तर्जुमा	वातावरण शाखा	३,००	१००	१००	१००	द्वितीय
६२.	लैंगिक उत्तरदायी बजेट परीक्षण (जेसी अडिट) गर्ने योजना, प्रकृया, विधि र प्रतिवेदन सम्बन्धी प्रशिक्षण कार्यक्रम	सामाजिक शाखा	४,५०	०	२५०	२००	तेस्रो
	जम्मा		१,८०,२५	९३,००	५१,७५	३५,५०	

उपरोक्त कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्दा अनुमानित प्रस्तवित बजेट रु. १ करोड ८० लाख २५ हजार रुपैयाँ लाग्ने देखिन्छ,। कार्यक्रम संचालनका लागि गाउँपालिकाको आन्तरिक स्रोतले मात्र पुग्न जाने देखिदैन । तसर्थ, नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार लगायत विकास साझेदारहरुको स्रोत, साधन र जनशक्ति समेत प्रयोग गरी प्रथम प्राथमिकता रहेका क्रियाकलापहरुलाई २०७८ प्रथम चौमासिक देखि नै कार्यान्वयनमा ल्याउन गाउँपालिकाले विशेष प्रयास र पहल गर्नु पर्ने छ ।

यी माथि लेखिएका बिवरण सबै नै पालिकाका पदाधिकारी, शाखागत कार्य, स्वमुल्याकंन,पूर्वाधार विकास कार्यकम, समितिहरुका कार्य र अन्त्यमा क्षमता विकास कार्यक्रमका लागि गरिएका सिफारिससमेतको अध्ययन गरी यस प्रतिवेदनलाई यथार्थपरक र अनुमानयोग्य बनाउन त्यस गाउँपालिकाको सहयोगको लागि अनुरोध गरिएको छ ।

नेपालको संविधानको व्यवस्थाबमोजिम स्थानीय तहको अधिकार, कार्यक्षेत्र र जिम्मेवारीमा व्यापक फराकिलो भएता पनि आयस्रोत बृद्धि र संस्थागत संरचनामा विस्तार हुन नसक्दा आफ्नो जिम्मेवारी बहन गर्न , कानून बमोजिम सेवा प्रवाह तथा स्थानीय विकास निर्माणका कार्य गर्न र अधिकारको प्रयोग गर्न निक्कै चुनौतिपूर्ण रहेको छ । सीमित स्रोतबाट असीमित आवश्यकता पुरा गर्न गाउँपालिका वाह्य स्रोतमा निर्भर रहनु पर्ने अवस्था छ । अतः गाउँपालिकाले लगानीको स्रोतको उपयोग गर्दा पहिलो प्राथमिकीकरणमा परेका क्रियाकलापलाई गाउँपालिकाको आन्तरिक आय र अनुदान रकमबाट क्षमता विकास क्रियाकलापमा विनियोजन गर्न पहिलो वर्ष आर्थिक बर्ष २०७८-७९ को लागि ५०% स्रोत गाउँपालिकाले व्यवस्थापन गरी थप ५०% को लागि संस्थागत साझेदारी वा अन्य कुनै स्रोतबाट जुटाउने एवं ऐन, कानून निर्माण र प्रशिक्षणको लागि केन्द्रसँग समन्वय गरी कार्यान्वयनमा जान सकिन्छ । त्यस्तै दोस्रो र तेस्रो आर्थिक बर्षका योजना कार्यान्वयनको लागि कम्तिमा ४०% रकम गाउँपालिकाले आफ्नो स्रोतबाट विनियोजन गरी बाँकी ६०%को लागि दातृ निकाय र साझेदार संघसंस्थासँग समन्वय गरी जुटाउनु पर्ने देखिन्छ । सोही आधारमा गाउँपालिकाको आन्तरिक स्रोत र अनुदान तथा वाह्य अन्य सहयोग अर्न्तगत संस्थागत साझेदारी, केन्द्रबाट प्राप्त सहयोग, दातृ निकाय र संस्थाबाट प्राप्त रकमको आधार लिएर वार्षिक रुपमा वजेट प्रक्षेपण गर्नुपर्ने हुन्छ ।

परिच्छेद ७
सारांश, निश्कर्ष एवं सुझावहरु

७.१. सारांश

गंगाजमुना गाउँपालिकामा क्षमता विकासका लागि माथि उल्लेखित परिच्छेदहरुमा छलफल गरिएका क्षमता विश्लेषण, अन्तरालको पहिचान र आगामी वर्ग गर्नु पर्ने क्षमता विकासका लागि गर्नु पर्ने कामहरु संक्षेपमा यसप्रकार छन् :

- गाउँपालिकाद्वारा गरिने सेवा प्रवाह र विकास निर्माणका कामहरु उपयोगी, प्रभावकारी एवं दक्षतासाथ सम्पन्न गर्न आवश्यक पर्ने सीप, क्षमता र कार्यशैलीमा सुधार ल्याउने ।
- योजना तर्जुमा (आवधिक, मध्यमकालिन, वार्षिक एवं नीति तथा कार्यक्रम) कार्यान्वयन र अनुगमन मूल्याङ्कन तथा सिकाइ उपलब्धीलाई दिगो एवं प्रभावकारी बनाउने ।
- वित्तीय व्यवस्थापनमा पारदर्शिता र जवाफदेहीता वहन गर्ने क्षमतामा सुधार ल्याउने ।
- गाउँपालिकाको कार्य सम्पादन प्रक्रियालाई प्रणालीबद्ध बनाउने ।
- आयका अन्य स्रोतहरु पहिचान गरी गाउँपालिकाको आन्तरिक आयमा वृद्धि गर्ने ।
- कार्य सम्पादनमा सुधार ल्याउन भौतिक सुविधा, कार्यालय सुरक्षा, सरसफाइ तथा सूचना प्रविधि जस्ता विषयहरु सुदृढ बनाउदै लैजाने ।
- पदाधिकारी तथा कर्मचारीको कार्यशैली, कार्यव्यवहार तथा अन्तरसम्वन्धलाई सुदृढ बनाउन नयाँ सार्वजनिक व्यवस्थापनका आयामहरु अपनाउने ।
- समावेशी तथा सहभागितात्मक अवधारणाको अभ्यास गर्न गाउँपालिकाले आफ्ना साझेदारहरुसँग संयुक्त प्रयास गर्ने ।
- पालिका भित्रका चल, अचल लगायत प्राकृतिक सम्पत्तिको अभिलेख, संरक्षण, सम्भार र परिचालन गर्ने ।
- संघीय सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय सरकार बीच समन्वय र अन्तर-सम्बन्ध बलियो बनाउने ।

क्षमता विकासका क्रियाकलापहरु गाउँपालिकाको आफ्नै स्रोत साधनबाट सम्पन्न गर्न सक्ने देखिदैन । तसर्थ, मागमा आधारित र आपूर्तिमा आधारित क्षमता विकास कार्यक्रम संचालन गर्न उत्तम हुनेछ । यसका लागि संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, बागमती प्रदेश, प्रदेश सुशासन केन्द्र, बागमती प्रदेश, स्थानीय साझेदार, अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी एवं सरकारी संस्थाहरु आदीसँग समन्वय र सहकार्य गरी गाउँपालिकाको क्षमता विकास गर्न सिफारिस गरिन्छ । जनतालाई दिनु पर्ने सेवा सुविधाको निर्वाध र निरन्तर आपूर्ति तथा जनताको पिरमर्का सुन्ने आधिकारिक निकाय नै गाउँपालिका भएकोले सहकार्य, समन्वय र सहअस्तित्वको आधारमा गाउँपालिकाले आफ्नो क्षमता बढाई सेवा प्रदायीकी भूमिका निर्वाह गर्नु

पर्दछ । प्रस्तुत कार्य योजना आ.व. २०७८/७९ मा सुरु भई २०८०/८१ सम्म प्रस्ताव गरिएको छ ।

७.२. निश्कर्ष

गंगाजमुना गाउँपालिकाको हालसम्म क्षमता विकास योजना बनिनसकेको र चार वर्ष अघि मात्र साविकका गा.वि.स.हरु मिलाई गठन भएकोले यसको संस्थागत संस्मरण पुरानो छैन । तसर्थ, यो प्रस्तावित क्षमता विकास योजना नै पहिलो योजना भएको छ । गाउँपालिकाको पञ्चवर्षिय योजना, यातायात गुरुयोजना, राजस्व सुदृढीकरण कार्ययोजना, फोहोरमैला व्यवस्थापन नीति, बस्ती विकास नीति, पञ्चिकरण व्यवस्थापन, आप्रवासन नीति लगायतका थुप्रै नीति तथा कार्यक्रमहरु तयार गर्नुपर्ने भएकोले यो क्षमता विकास योजना तत्काल तर्जुमा गर्नु परेको हो ।

७.३. सुझावहरु

यो अध्ययन प्रतिवेदनको सुझाव परिच्छेद ४ मा उल्लेखित कार्य योजना नै भएकोले थप सुझावहरु आवश्यक पर्ने देखिदैन । यद्यपी, कार्ययोजना निरन्तर रुपमा संचालन भईरहेको सन्दर्भमा अनुगमन, मुल्यांकन तथा सिकाईको व्यवस्थापन भए नभएको र कुनै नयाँ काम आई पर्दा सो सम्पादनको क्षमता वृद्धिका लागि गाउँपालिका अध्यक्षज्यूको संयोजकत्वमा उपाध्यक्ष र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत भएको निर्देशक समिति बनाई सो समितिको निर्णय अनुसार कार्य संचालन गर्नु उपयुक्त देखिन्छ ।

७.४. निचोड

गंगाजमुना गाउँपालिकाको चार वर्ष अघि मात्र साविकका गा.वि.स.हरु मिलाई गठन भएकोले यसको संस्थागत संस्मरण पुरानो छैन । तसर्थ, यो प्रस्तावित क्षमता विकास योजना नै पहिलो योजना भएको छ । गाउँपालिकाको आबधिक योजनाको रुपमा पञ्चबर्षीय योजना (२०७६-७७ देखि २०८०-८१) तयार भएको छ तर यातायात गुरुयोजना, राजस्व सुदृढीकरण कार्ययोजना, फोहोरमैला व्यवस्थापन नीति, बस्ती विकास नीति, पञ्जिकरण व्यवस्थापन, आप्रवासन नीति लगायतका थुप्रै नीति तथा कार्यक्रमहरु तयार गर्नुपर्ने भएकोले यो क्षमता विकास योजना तत्काल तर्जुमा गर्नु परेको हो ।

७.५. अनुगमन

योजना निरन्तर रुपमा संचालन भईरहेको सन्दर्भमा अनुगमन, मुल्यांकन तथा सिकाईको व्यवस्थापन भए नभएको र कुनै नयाँ काम आई पर्दा सो सम्पादनको क्षमता वृद्धिका लागि गाउँपालिका अध्यक्षज्यूको संयोजकत्वमा उपाध्यक्ष र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत भएको निर्देशक समिति बनाई सो समितिको निर्णय अनुसार कार्य संचालन गर्नु उपयुक्त देखिन्छ ।

क्षमता विकास योजनाको क्रियाकलापगत कार्ययोजना ३६ महिनाको प्रस्ताव गरिएको छ । बजेटमा समावेश भएपछि ती क्रियाकलापहरुको प्रत्येक चौमासिक अवधिमा अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्ने

गर्नु पर्दछ । यो संरचनालाई क्षमता विकास कार्यान्वयन कार्यतालिकाको अनुगमन मुल्यांकन गर्ने मात्र नभई संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयद्वारा जारी गरिएको **स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमुल्यांकन कार्यविधि, २०७७** ले माग गरेका आवधिक विवरणहरु तयार गर्ने, संकलन गर्ने, वेभसाइटमा अपलोड गर्ने तथा पालिकाको क्षमताको स्वमुल्यांकन गरी अधिकतम अंक हासिल गर्ने समेत जिम्मेवारी सुम्पन सकिन्छ ।

गाउँपालिकाको क्षमता विकास योजनाको कार्यान्वयनसँगै यसको अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्ने पक्ष पनि महत्वपूर्ण रहेको छ । यो परिच्छेदमा यस योजनाको कार्यान्वयन अनुगमन तथा मुल्यांकन व्यवस्था बारे उल्लेख गरिएको छ ।

अनुगमन तथा मुल्यांकनको उद्देश्य देहायबमोजिम रहेको छ :

- क्षमता विकास योजनाको कार्यान्वयनका सवल र कमजोर पक्षको आवधि लेखाजोखा गरी कार्यान्वयन पक्षलाई प्रभावकारी बनाउने ।
- गाउँपालिकाको समग्र सेवाप्रवाहलाई सवल बनाउन आवश्यक सहयोग पुर्‍याउने ।
- गाउँ सभाद्वारा पास गरिएको वार्षिक विकास कार्यक्रमलाई संचालन गर्न आवश्यक पृष्ठपोषण गर्ने ।

अनुगमन तथा मुल्यांकन संयन्त्र

क्षमता विकास योजनाको कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्नु पर्दछ । यसका लागि गाउँपालिका अन्तर्गतको अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्ने संयन्त्र देहायबमोजिम हुनेछ :

क्र.सं.	संयन्त्र	काम, कर्तव्य
१.	गाउँ कार्यपालिका	• क्षमता विकास योजना लागु गर्ने • वार्षिक विकास कार्यक्रमको चौमासिक प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्दा क्षमता विकास योजना समेतको अनुगमन र मुल्यांकन गर्ने
२.	प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	• प्रत्येक चौमासिक अवधि समाप्त भएको १५ दिन भित्र क्षमता विकास योजनाले अंगिकार गरेको क्रियाकलापहरुको कार्यान्वयन स्थिति (सुरु भएको, आधा सकिएको, सम्पन्न भएको र सुरु नै नभएको) उल्लेख गरी प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष पेश गर्ने र निज मार्फत कार्यपालिका बैठकमा प्रस्तुत गर्ने • कार्यपालिकाले उक्त प्रतिवेदन उपर आवश्यक निर्णय गरी कार्यान्वयनमा लैजाने
३	राजस्व परामर्श समिति / योजना तर्जुमा समिति	• क्षमता विकास योजना अनुरुप विभिन्न शाखाहरुबाट सम्पादन गरिने कामको आवधि मुल्यांकन गर्ने र खास गरी राजस्वका स्रोत, दायरा र दर समेतको विश्लेषण गर्ने • राजस्वका दर, क्षेत्र लगायतका आधारमा राजस्व आयको विश्लेषण

		गरी क्षमता विकास योजनाका क्रियाकलापहरु परिमार्जन तथा संशोधन गर्ने

द्रष्टव्य : क्षमता विकासको लागि राजस्व वृद्धि पनि दर्बिलो सुचक भएकोले क्षमता विकास योजनासँगै राजस्व सुधार कार्ययोजना पनि तयार गर्नु राम्रो हुनेछ ।

क्षमता विकास योजनाको कार्यान्वयनको मुल्यांकन तथा अनुगमन कार्यलाई व्यवस्थित बनाउन अनुगमन तथा मुल्यांकन योजना आवश्यक पर्दछ । त्यसैले, देहाय बमोजिमको अनुगमन तथा मुल्यांकन योजना तयार गरिएको छ :

के गर्ने (कार्य विवरण)	कहिले गर्ने (समय)	कसले गर्ने (जिम्मेवार शाखा/ समिति /व्यक्ति)	कसरी गर्ने (प्रकृया)
ज्ञान, सीप र अवधारणामा सकारात्मक परिवर्तन मापन गर्न सूचना संकलन गर्ने	निरन्तर	प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	सरोकारवाला, पालिकाको आर्थिक प्रशासन शाखा र वडा कार्यालयहरुसँग समन्वय गरेर
सेवा प्रवाह सम्बन्धी समस्या सम्बन्धी गुनासो व्यवस्थापन	निरन्तर	पूर्वाधार विकास तथा वातावरण शाखा	सम्बन्धित पक्षसँग छलफल र समन्वय गरेर
क्षमता विकास योजनाको कार्यान्वयन सम्बन्धि प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्ने	चौमासिक र वार्षिक	प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा	• विनियोजन, प्रशासन, राजस्व शाखाको प्रतिवेदन उपर कार्यपालिकाको बैठकमा छलफल गरेर • क्षमता विकास योजनाको कार्यान्वयन हुन बाँकी क्रियाकलापहरुको सान्दर्भिकता अध्ययन गरी आवश्यक क्रियाकलापहरु पुरा गर्न आगामी आर्थिक वर्षको वार्षिक विकास कार्यक्रममा राख्ने निर्णय गरेर

सन्दर्भ सामग्री

गङ्गाजमुना गाउँपालिकाको नीति तथा कार्यक्रम र बजेट २०७६।७७

गङ्गाजमुना गाउँपालिकाको नीति तथा कार्यक्रम र बजेट २०७७।७८

गङ्गाजमुना गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७७।७८ को बजेट तथा कार्यक्रमको वार्षिक प्रगति समिक्षा

गङ्गाजमुना गाउँपालिका कार्यालयको आ.व. २०७६।७७ को आयव्ययको विवरण

अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४,

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६,

नेपालको संविधान २०७२

पन्ध्रौ योजना, राष्ट्रिय योजना आयोग, २०७६

बजेट वक्तव्य, आ.व. २०७८-७९

राष्ट्रिय जनगणना, २०६८, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, काठमाडौं

राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४,

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन,

स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमुल्यांकन कार्यविधि, २०७७, संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय, काठमाडौं ।

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४,

स्थलगत भ्रमण अन्तर क्रियात्मक कार्यक्रमको टिपोट, २०७८